

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11-2024-2025
Дәріс кешені ««Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен»»		54 беттің 1-беті

ДӘРІС КЕШЕНІ

Пәні: ««Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен»»

Пән коды: FAFN 3205

ББ атауы және шифры: 6B10106-«Фармация»

Оқу сағаты/кредит көлемі: 120 (4)

Оқу курсы мен семестрі: 3/5

Дәріс көлемі: 8

Шымкент, 2024-2025

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқарукафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 2-беті

Дәріс кешені «Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды.

Хаттама № 15 «24» 06 2024 ж

Кафедра меңгерушісі,
фарм.ғ.д., профессор

Шертаева К.Д.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 3-беті	

Дәріс № 1 (1-апта)

1. Тақырыбы Фармацевтикалық ақпараттың теориялық негіздері. Фармацевтикалық ақпарат жүйесі

2. Мақсаты: білім алушыларға ғылыми-техникалық ақпараттың негіздері туралы және фармацевтикалық ақпарат жүйесі туралы негізгі ұғымдар беру

3. Дәріс тезистері:

«Ақпарат» (лат. informatio – түсіндіру, мазмұндау) термині күнделікті өмірден бастап техникалық салада пайдаланылатын көп мағыналы ұғым. Жалпы алғанда бұл ұғым шектеу, байланыс, бақылау, форма, инструкция, білім, мағына, құрылым, бейнелеу, сезіну тағы басқа ұғымдармен тығыз байланысты. Көп адам бұл жайлы Білім дәуірі немесе білім қоғамы тудырған **ақпарат дәуірі** туралы айта бастады; ақпараттық қоғам, ақпараттық технологиялар, тіпті информатика, ақпарат ғылымы және компьютер ғылымына назарға көп түсуде, ал «ақпарат» сөзі білдіре бастаған мағыналары ұқыпсыз пайдаланылуда. Бұл терминнің кең тарағанына қарамастан, ақпарат түсінігі ғылымдағы ең көп пікірталас тудырған түсініктердің бірі болып табылады.

Ақпарат барлық ұйымдардың басты ресурсы болып табылғаны секілді фармацевтикалық ұйымның да негізі болып табылады. Сондықтан оның ерекшеліктері мен қасиеттерін есепке алу қажет.

Ақпараттың негізгі қасиеттері:

- Қолжетімділігі;
- Сапасы;
- Сенімділігі.

Фармацевтикалық ақпараттың негізгі міндеттері:

- Фармацевтикалық қызметтерді нориативті-құқықтық ақпаратпен қамтамасыз ету;
- ДЗ автоматталған анықтама-ақпараттық жүйесін ұйымдастыру.

Фармацевтикалық ақпарат бағыттары.

Технологиялық үрдістердің техникалық бағдарламасы мен басқа қосымша нысандардың ұйымдастырылған құрамдастары және ақпараттық қажеттілікті қанағаттандыруда белгіленген тақырып аумағында мәліметтерді іздеп, жинап, ақпараттық ресурстарды шығаруда қызметкерлер тобының функционалдық істері.

Ақпараттың негізгі бағыттары:

- Тасушы бойынша (электрондық, заттық және т.б.);
- Қозғалу бағыттары бойынша (кіріс және шығыс);
- Дереккөз бойынша (сыртқы және ішкі);
- Мазмұны бойынша (экономикалық, құқықтық, техникалық және басқа).

Фармацевтикалық мекемелердің, ұйымдардың жүйесі, ғылыми медициналық ақпараттармен жұмыс істейді. Фармацевтикалық ақпараттың жоғарғы құрылым болып:

- ҚР Денсаулық сақтау министрлігі;
- ҚР фарм. ақпараттың ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық;
- ҚР фарм. ақпараттың ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық;

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 4-беті	

— ҚР фармацевтикалық және медициналық комитеті;

— ҚР фармацевтикалық қызметтерді қолдау және дамыту ассоциациясы жатады.

Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды дәрілік заттар туралы ақпаратпен қамтамасыз етуді ұйымдастыруда фармацевттердің ғылыми қоғамдары көп еңбектенуде.

Фармацевтикалық оқу орындары мен ғылыми зертханалар тәжірибелік және фундаменталдық ақпарат көздерін жинақтап фармацевтикалық ақпараттың аналитикалық маркетингтік орталыққа жіберіліп отырады. Бұл орталық фармацевтикалық қызметтің жүйесінде дәрілік заттар туралы ақпаратты бағыттап, бақылап отыратын алдыңғы қатарлы мекеме болып табылады. Фармацевтикалық ақпараттың аналитикалық маркетингтік орталыққа қызметтерді, міндеттерді, жұмыс аумақтары фармация комитетінің бұйрығымен, ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің бұйрығымен бекітілген.

Қазіргі таңда фармацевтикалық ақпараттық қорларды фармацевтикалық ақпараттық сайттардан, яғни анықтамалық материалдардан іздейміз. Атап айтар болсақ, сондай фармацевтикалық ақпараттық сайттарға келесілер жатады:

- <http://www.Recipe.ru>
- <http://www.pharmindex.ru>
- <http://www.analit.net/apteka>
- info@medmarket.kz
- www.ims.health
- <http://www.dari.kz>
- www.resurs.kz/catalog/dari

Жобаның мақсаты мамандандырылған сайт бағытталған кең ауқымды кәсіби мүдделерін құру болып табылады, сайттың ерекшелігі ең алдымен ақпаратты беру мен қызмет көрсету, сондай-ақ, фармацевтикалық нарықты, дәрігерлер мен медициналық жоғарғы оқу орындарының студенттеріне ыңғайлы түрде қолдану үшін арналған. Сайтта келесі бөлімдер бар:

Жаналықтар. Бұл бөлімде сайта ақпараттық толықтырудың тандалған жаңалықтары, отандық және шетелдік ақпарат көздері құрайды. Іріктеудің критерийі медициналық және фармацевтикалық ғылым және тәжірибе туралы соңғы ақпарат жетістіктерін, сонымен қатар, клиникалық сынақтарды, дәрілік заттарды, медицинадағы ғылыми жаңалықтарды, отандық медициналық және фармацевтикалық салалардағы істердің нәтижелерін тіркеуболып табылады.

Құжаттар. Деректер базасында медициналық заңнамалық және нормативтік актілерге кең іздеу мүмкіндіктері берілген. Ұсынылған деректер сақталу нәтижелері Excel форматындағы кесте түрінде сұрыптау және іздеу мүмкіндігі бар. Атап айтар болсақ, дәрілік заттар туралы анықталған ақпараттарды, оның ішінде жалған дәрілік заттар туралы ақпаратты, соңғы 12 айда тіркеуден шығарылған және қайта тіркелген дәрілік заттар туралы ақпараттар беріледі.

Сілтемелер. Каталог сілтемелері қызықты және пайдалы медициналық ресурстар желісін егжей-тегжейлі сипаттамасымен және мүмкіндігімен қосу сайтна кіреді.

Дәріхана. Интернет-аптека — БАҚ, медициналық мақсаттағы құралдарды, дезинфекциялық, парафармацевтикалық және кең спектрлі дәрілік заттарды заңнама талаптарына сәйкес өткізу.

Прайс-парақтар. Прайс-парақтары сервисте тегін орнатылады.

Қызмет. BioMail — биологиялық және медициналық ағымдағы әдебиетпен, қадағалап көмектесетін сервис. Берілген 37 издестіру үлгісін BioMail автоматты түрде жүргізеді. BioMail сіздің e-mail мекен-жайыңызға іздеу нәтижесін жібереді (апта сайын, аптасына екі рет немесе айына бір рет, сіздің таңдауыңыз бойынша).

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 5-беті

PubMed іздеу негізінде биомедициналық журналдар арасында ең үлкен жария дерекқоры. Сайтта күн сайын жаңартылып отыратын on-line база прайс-парақтары өндірушілер мен дистрибьюторларға арналған. Бұл бөлім екі негізгі блоктан тұрады: өндірушілер мен дистрибьюторлар ұсыныстары. Барлық базалар бірыңғай номенклатуралық анықтамалар негізінде жасалады. Өндірушілер мен дистрибьюторлар тізімдері мүмкіндігінше сұрыпталып беріледі: алфавит бойынша; өңір бойынша; жаңарту прайс-парағының күні бойынша және т.б. Қорытындылай келе, әртүрлі ақпараттық арналарды пайдалана отырып, халыққа және жеке сұраныстарға жауап ретінде дәрілік заттар туралы нақты ақпаратты ұсыну, тегін медициналық көмектің кепілдендірілген көлемі шеңберінде дәрілік заттармен тегін қамтамасыз ету мәселелері бойынша ақпаратты ұсыну, бұқаралық ақпараттық құралдарда басылымдар, дәрілік бюллетеньдер, плакаттар мен кітапшалар түрінде баспа ақпарат көмегімен дәрілерді пайдалану, мүмкін болатын жанама әсерлер және ең көп таралған патологиялар бойынша халықтың сауаттылығын арттыру болып табылады.

Ақпараттық жүйелер дегеніміз – технологиялық үрдістердің техникалық бағдарламасы мен басқа қосымша нысандардың ұйымдастырылған құрамдастары және ақпараттық қажеттілікті қанағаттандыруда белгіленген тақырып аумағында мәліметтерді іздеп, жинап, ақпараттық ресурстарды шығаруда қызметкерлер топтарының функционалдық істері. Ақпараттық жүйелер - өнеркәсіптердің индустриалдық дамуында ақпараттық технологиялардың әр түрлі салаларында ақпараттық мәселелерді шешудің негізгі құралдардың нысандары болып табылады.

Ақпараттық жүйелердің құрылымы

Ақпараттық жүйенің құрамында 3 бағытты белгілеуге болады:

- 1. Ұйымдастыру-технологиялық** – ақпараттық жүйелердің ақпараттармен қамтылуын, ақпараттардың дереккөздер құрылымын, ұйымдастыру технологиялық тізбектерін, жүйеде ақпараттың толтырылып және терілуін қарастырады. Ақпараттың жиналу жүйесі дұрыс ұйымдастырылмаса, ақпараттық жүйенің жалпы іс-әрекеттерінің сапасы төмендейді.
- 2. Таныстыру бағыты** – ақпараттық жүйенің негізі болып ақпаратты өңдеу, яғни құрыстырушылардың ақпаратты көрсете білуі мен белгіленген аумақта құрылымдардың жүйелерінің абоненттердің мәліметтерді құрастыру. Ақпараттық жүйелердің таныстыру бағыты – ақпаратты өңдеуде бірден-бір күрделісі болып саналады.
- 3. Нормативті-функционалдық бағыт** – бұл ақпараттық жүйелердің негізгі мақсаттарына жету үшін жоспарлардың орындалуына әсер етуге, ақпаратты қолданатын абоненттерді анықтайды. Ізденіс жүйелерінің негізін көрсеткіштер базасы – жоғары дәрежеде ұйымдастырылған, сипаттамасының жалпы принциптерінің құрылымдарын, сақтауды, көрсеткіштерді өзгерту, тәжірибе бағдарламалары құрайды.

Ақпараттық жүйелердің функционалдық элементтері.

- Ақпарат жинау – белгілі тәртіппен жинау процесстерімен ақпараттары көрсетуді ұйымдастыру.

✓ Ақпаратты қабылдау

✓ Ақпаратты бағалау

✓ Ақпаратты бекітіп және теру тәртіптері

- Кешендендіру – ақпаратты көптеген бөліктерден біртіндеп құрастыру процестері және тұтынушыға жеткізу.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 6-беті	

- Ақпаратты іздеп және шығару – басқару қызметтерінде және технологиялық процестерде ақпараттық жүйесінің абоненттерінің сұранысын қанағаттандыру үшін арнайы технологиялық тәртіптерді орнатуды қарастырады.

Ақпаратты сақтау және бүтіндігін ұстап тұру – ақпараттық маңыздылық уақыты өткенде қайта өңдеп, тазартып тұру ақпараттық бөлімшелердің функциялары.

Ақпараттардың бүтіндігі нормативті-нұсқаулық құжаттардың көмегімен жүргізіледі. Субъектілер құрамынан тұратын ақпараттық жүйелер ақпаратты қабылдау, тарату, өңдеу және сақтауды және каналдардың өзара байланысын атқарады. Бұл жүйелер құрылғанда оның ерекшеліктерін, мәліметтердің уақытында түсуін, олардың шындық пен объективті екенін бақылау, азаюды төмендету, дәлсіздік пен қисынды ақпаратты болдырмай, басқару шешімдерін қабылдау үшін тек қажетті және нақты ақпаратты тұтынушыға ыңғайлы болуы керек.

Бағалы ақпараттық жүйелерді ұйымдастыру үлкен әсерлі болады. Яғни, алғашқы мәліметтердің көлемінің шектеліп, тұтынушылардың коэффициентін жоғарлату, ақпараттың артық жүктелуін қадағалап, өндіріс пен тұтынудың арасындағы таразыны реттеу болып табылады.

Ақпараттың жіберушіден қабылдап алушыға жету каналдары бірнеше кезеңнен тұрады.

1-ші кезеңде ақпаратты іріктеу. Ол кездейсоқ немесе бағытталған, жаппай немесе теріп алу, инициативті немесе жоспарлы, еркін түрде немесе белгілі критериилерге негізделген болады.

2-ші кезеңде терілген ақпарат кодталады, яғни қабылдап алушыға түсінікті, ыңғайлы формада беріледі, мысалы жазбаша, графикалық, дыбысшы, символикалық және т.б.

3-ші кезеңде ақпаратты тарату жүргізіледі.

4-ші кезеңде қабылдаушы ақпаратты қабылдап, ойластырып, қарастырады.

Фармацевтикалық ақпараттың ұйымдық құрылымдық жүйесі – фармацевтикалық мекемелердің, ұйымдардың жүйесі, ғылыми медициналық ақпараттармен жұмыс істейді.

Фармацевтикалық ақпараттың жоғарғы құрылым болып: ҚР Денсаулық сақтау министрлігі, ҚР фарм. ақпараттың ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық, ҚР ДЗ экспертизасының халық орталығы, ҚР фармацевтикалық және медициналық комитеті, ҚР фармацевтикалық қызметтерді қолдау және дамыту ассоциациясы.

Денсаулық сақтау саласындағы мамандарды Дәрілік заттар туралы ақпаратпен қамтамасыз етуді ұйымдастыруда фармацевттердің ғылыми қоғамдары көп еңбектенуде.

Фармацевтикалық оқу орындары мен ғылыми зертханалар тәжірибелік және фундаменталдық ақпарат көздерін жинақтап фармацевтикалық ақпараттың аналитикалық маркетингтік орталыққа (ФААМО) жіберіліп отырады. Бұл орталық фармацевтикалық қызметтің жүйесінде дәрілік заттар туралы ақпаратты бағыттап, жаратын, бақылап отыратын алдыңғы қатарлы мекеме болып табылады. ФААМО қызметтері, міндеттері, жұмыс аумақтары фармация комитетінің бұйрығымен, ҚР Денсаулық сақтау министрлігінің №14 3.02.2003ж. бұйрығымен бекітілген.

Фармацевтикалық ақпарат аумағында ФААМО негізгі міндеттері: фармацевтикалық қызметтерді нормативті-құқықтық ақпаратпен қамтамасыз ету.

ДЗ автоматталған анықтама-ақпараттық жүйесін ұйымдастыру. Фармацевтикалық ақпарат жүйесіндегі төменгі бөлімі – бұл дәріханалар құрылымы.

Дәріханалық ұйымдар емдеу мекемелерімен, дәрігерлермен тығыз байланыста жұмыстар жүргізіп, санитарлық-ағартушы, ақпараттық жұмыстар жүргізеді. Дәріханалар өздерінің ақпараттық жұмыстарын медициналық тұлғалар, анықтама бюролары, анықтама-ақпарат бөлімдері арқылы жүргізеді.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 7-беті	

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

- 1.Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА,2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
- 3.Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА;

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 8-беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики".

Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА;

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа:

<http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Ғ.Т.А. туралы түсінік.
2. Басқарушылық ақпараттың қажеттілігін не анықтайды?
3. Ақпараттық ресурстардың ерекшеліктері.
4. Н.Т.и.қойылатын талаптар
5. Ақпараттың жіктелуі қандай?
6. Ақпараттық жүйе түсінігі.
7. Ақпараттық жүйенің құрылымы
8. Ақпараттық жүйелердің жұмыс істеу элементтері қандай?
9. Жіберушіден алушыға ақпараттың қозғалысы қанша кезеңнен тұрады?
10. Фармацевтикалық ақпарат жүйесінің ұйымдық құрылымы қандай?
10. Ақпарат жүйелері туралы түсінік?
11. Ақпарат жүйелерінің құрылымы.
12. Ақпарат жүйелерінің функционалдық элементтері қандай?
13. Ақпараттың жіберушіден қолданушыға қозғалысы неше кезеңнен тұрады?
14. Фармацевтикалық ақпараттың құрылымының ұйымдастыру формалары?
15. ФААМО негізгі міндеттері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	546 беттің 9-беті	

Дәріс № 2 (2-апта)

1. Тақырыбы: Фармацевтикалық ақпарат көздерінің жіктелуі.

2. Мақсаты: білім алушыларға фармацевтикалық ақпарат көздерінің жіктелуі туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Басқарылатын қызмет ақпараттарды жинақтап, қайта өңдеп, яғни үрдістердің сапалық және сандық көрсеткіштерінің құрамдарының мекеме ішіндегі және айналадағы басқару саласын жүргізуде анықталады.

Фармацевтикалық ақпарат мәліметтерін менеджерлер, болашақ шешімдерді қабылдауға, жалпы білім аумағын дамытуға пайдаланады.

Бірлесіп еңбек ету аясында фармацевтикалық ақпарат болмаған жағдайда, фармацевттерге жұмыс істеу мүмкін емес. Керекті ақпараттық жетіспеушілігі, және керексіз ақпараттың артықшылығынан жалпы шаруашылық қызметтер ақсайды. Сонымен фармацевтикалық ақпарат қазіргі таңда әрбір фармацевтикалық мекеменің дамуында әлеуметтік-экономикалық, техникалық, технологиялық ресурстарды құрайды.

Ақпараттық ресурстардың ерекшеліктері:

Таусылмасшылық;
Сақталуы мен жинақталуы;
Қатарластырып қолдану мүмкіндігі;
Саудаласу негізінде ақпаратпен алмасу жеңілдігі.

Ақпараттық ресурстардың классификациясы:

Ақпараттың құрамы:

- Дерективті заңнамалық;
- Статистикалық;
- Конъюнктурлы.

Өңдеу сатысы:

- Кіріс немесе біріншілік;
- Шығыс немесе екіншілік.

Басқару қызметтері:

- Технологиялық;
- Жоспарлы болжамды;
- Есепті.

Фармацевтикалық ақпаратқа қойылатын негізгі талаптар:

1. Сандық және сапалық толықтық
2. Маңыздылық
3. Дәлдік және шынайылық
4. Пайдалылық (шешім қабылдауға шығынды азайтады)
5. Орташа тығыздық, яғни ақпараттың саны пайдалы және жалпы мәліметтер аралас болуы керек
6. Қолжетімді және қабылдануы оңай.

Ақпараттың негізгі жіктелуі:

1. Тасымалдаушы бойынша (электрондық, заттық және т.б.);
2. Қозғалу бағыттары бойынша (кіріс және шығыс);

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 10-беті	

3. Дереккөз бойынша (сыртқы және ішкі);

4. Мазмұны бойынша (экономикалық, құқықтық, техникалық және басқа);

5. Қолдану спектрлеріне қарай (бірмақсатты-бір проблеманы шешуге, көпмақсатты-бірнеше проблеманы шешуге);

6. Қолдануына байланысты:

- оперативтік ақпарат мекеме қызметін түзету үшін;
- есептік ақпарат сараптама үшін (статистикалық, белгілі формада стандарттар уақыт аралығында жиналады, статистикалық емес болып бөлінеді).

7. Сақталу және бекіту мүмкіншіліктеріне қарай:

- ақпарат тасымалдаушыда бекіту (шексіз уақытта сақталады, бүлінбеген, айғағы ежелгі тастағы жазулар мен суреттер);
- бекітілмеген ақпараттар (адамдардың есінде ұзақ уақыт сақталады, біріншіден өзгеріп жойылады).

8. Қолдануға дайындығы бойынша:

- алғашқы ақпарат жүйеленбеген мәліметтердің дереккөздерден алынуы;
- аралық ақпарат, алғашқы өңдеуден өтіп, жүйелендірілген, белгілі бағыттардағы сұрақтар мен оның шешу жолдарын көрсететін мәліметтер;
- соңғы ақпарат басқару шешімдерін кепілдендіруге мүмкіншілік береді.

9. Маңыздылық дәрежесіне қарай:

- негізгі ақпарат, қызметтерді орындауға, шешім қабылдауға (өкімдер, бұйрықтар, нұсқаулар) керекті мәліметтер;
- қосымша ақпарат негізгі жұмысты жеңілдетеді;
- қалаулы ақпарат қорытындылар туралы, болашақтағы перспективалар туралы мәліметтер.

10. Толықтығына қарай:

- жарым-жартылай ақпарат басқа ақпаратқа қосылып қолданады;
- комплекстік ақпарат кез-келген шешімді объективті шешуде толық мәлімет қолданылады.

11. Арналуы бойынша:

- жан-жақты қамтылған барлық проблемаларды шешуге керекті ақпарат;
- функциялық;
- жетекшілендірілген — нақты проблемаларды шешуге.

12. Қажеттілік мінездемесі:

- тұрақты ақпарат өзгертілмеген формада ұзақ уақытта (құқықтық актілер) берік тасымалдаушыда сақталады;
- өзгермелі ақпарат қысқа мерзімде 1 рет қолданылады.

13. Сенімділік дәрежесі бойынша:

- растайтын ақпарат (шындық дәрежесі 80-100%);
- мүмкіндік (шындық дәрежесі 80% кем емес);
- жалған ақпарат.

14. Тарату әдістері бойынша (ауызша, жазбаша, аралас ақпарат). Тарату әдістері әртүрлі психологиялық әсер етеді, мысалы ауызша ақпарат, жазбашадан әсерлі.

15. Ұйымдастыру дәрежесіне қарай:

- жүйелендірілген ақпарат (құрамы, көрсеткіші, уақыты, ұзақтығы, формалары);

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 11-беті	

— жүйеленбеген.

16.Шығарылу әдістері: визуалдық, аудиовизуалдық, аудиақпараттық.

17. Ашықтық дәрежесіне қарай, яғни әртүрлі категориядағы қолданғыштар:

- ашық – барлығына арналған;
- конфиденциалдық – жоғары бағалы дәрежеде;
- құпиялы – яғни аса маңызды мәліметтер, ұйымдардың өмірлік жағдайына байланысты.

18. Көрсетілу нәтижелеріне байланысты:

- бірреттік жазылу немесе сұраныс;
- берілген уақыт аралығында;
- жіберушінің ынтасына қарай.

Басқару процестері, ұйымдардың кең ақпараттарының қолданылуының стратегиясынсыз мүмкін емес. Бұл ақпарат сыртқы және ішкі дереккөздерден алынған мәліметтерден-құжаттардан (жалпы, қызметтік немесе мамандандырылған) ауызша байланыстардан (интервью, сұқбаттар, баяндамалар).

Ақпараттық қажеттіліктерді анықтау әдістері:

Фармацевтикалық нарықтағы ақпараттық қажеттіліктерді анықтау үшін **тура және жанама** әдістерді қолданады.

Тура әдіс тұтынушыларға сұрақ қою арқылы ақпараттық қажеттілікті анықтау әдісі. Оған:

- **Анкеталау**— алдын ала дайындалған анкета сұрақтары арқылы өткізіледі. Сұрақтарға жауап беруші маман респондент (эксперт) деп аталады.
- **Интервью алу** – алдын ала дайындалған, мақсатты және туынды сұрақтармен өткізіледі.

Жанама әдіс құжаттық көздерді талдауға негізделген. Оған:

- Дәлдік;
- Еңбекқорлық;
- Іске асыру уақыты;
- Амалға асу.

Ақпарат жинаудың әсерлілігі ғылыми деректерге, жүйелендірілген объективті, нақты қорытындыларға байланысты. Сонымен қатар әртүрлі деректерге сүйеніп, сараптамаларға сүйенеді.

4. Иллюстрациялық материал:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопобаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопобаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 12-беті

4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабасева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Басқару ақпараттарының қажеттілігінің негіздері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		Б044 -40/11- 2024-2025 54беттің 13-беті

2. Ақпараттық ресурстардың ерекшеліктері?
3. Фармацевтикалық ақпаратқа қойылатын негізгі талаптар?
4. Ақпарат қанша негізгі топқа жіктеледі?
5. Ақпараттық ресурстардың классификациясы?
6. Ақпараттық қажеттіліктерді анықтау әдістерін атаңыз?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 14-беті	

Дәріс №3 (4-апта)

1. Тақырыбы: Мәліметтердің электронды базалары бойынша ақпаратты іздеу.

2. Мақсаты: білім алушыларға мәліметтердің электронды базалары бойынша ақпаратты іздеу туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Кез келген ақпараттық жүйеде функционалданған іздеу, жинақ, сенімді сақтау, мәліметтердің сұрыпталуы және олардың өңделуі жатыр. Сақталынған мәліметтер ақпараттық жүйенің ядросы болып табылады. Мәліметтерді тиімді басқарылуы үшін, үлкен көлемде ақпараттық жүйе әдейі құрылымда ұйымдастырылған, яғни оны мәлімет базасы деп атайды.

Электронды база жүйесінде ең маңызды пайдалану аймағына келесілер жатады:

- корпоративтік ақпараттық жүйе;
- электронды каталог;
- рұқсаттама жүйесі және каталог;
- іздеу жүйелері;
- электронды магазиндер;
- сайтқа кірушілердің статистикалық жүйесі.

Электронды кез-келген бір типті ақпаратты қамтуы мүмкін, мысалы: тауарлар каталогын ұсыну немесе қызметтер, дүкендерді және т.б. Көбінесе каталогтар Web – сайтта ұсынылған ұқсас мәлімет базасымен (МБ) байланысқан. Пайдаланушы керекті мәліметтер таңдау барысында, сервер каталогындағы мәліметтер базасына автоматты түрде іздеу жүргізіледі.

Электронды картотека. Мұнда тұтынушылар, агенттер, қызметкерлер жайында мағлұматтар жиналған. Пайдаланушының сайтқа тіркелу барысында, нақты форманы толтыру кезінде формадағы мәліметтер, тұрақты клиент серверіндегі мәлімет базасына жіберіледі. Мұндай база еш тәуелсіздіксіз кез-келген сайтқа немесе өндірісте пайдалануы мүмкін.

Кейде мұндай картотеканы құру барысында авторизация жүйесі пайдаланылады, ол өз кезегінде пайдаланушы тіркелу барысында өзі жайлы мәліметтерді өзгерте алады.

Интернеттің өте кең танымал іздеу жүйелері сақтауды ұйымдастыру мен интернет – қорды жылдам табуға мәліметтер базасын қолданады. Қазіргі таңда көптеген ұйымдар қолданушыға қажетті ақпаратты табу үшін өздерінің сайттарына **сұранысты кілттік өріс механизмі** бойынша ұйымдастырады.

Электронды магазинде мәліметтер сайтқа кірушілер бойынша ақпарат, міне осы мәліметтер базасында сақталады. Мұндай магазиндердің базасының негізгі объектілері болып мәліметтер және қызмет каталогы, сатып алушылардың картотекасы, тапсырыс және жеткізу мүмкіндіктерін қамтамасыз етеді. Сайттың танымалдығы мен қызықты жарнамалануы пайдаланушылардың әртүрлі сайттағы ресурстарымен жұмысы бойынша алынған статистикалық жиын болып табылады. Статистикалық базаның бар болуы бағалаудың жылдам және сенімді болуына мүмкіндік береді.

Электронды бизнестің шынайы жағдайында қарастырылған мәлімет база категорияларының бәрі немесе тек біреуі ғана болуы мүмкін. Көптеген үлкен және орта компаниялардың әдетте бірлескен жүйе мен интеграцияланған мәліметтер базасы бар. Жұмыс жасау барысында мұндай компаниялар бірлескен мәліметтер базасынан алынған ақпаратты интернет-аудиторияларына тиісті бірлескен Web-порталдарды құрады. Мұнда іздеу жүйесі мен сайтқа кірушілерді тіркеу формалары бар. Мұндай жағдайда on-line тәртібінде кірушілер жайлы ақпарат арнайы мәліметтер

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 15-беті	

базасына орналасуы мүмкін немесе кәсіпорынның мәліметтер базасына интеграцияланады. Кіші компаниялар тауар каталогы мен статистикалық талдаулармен шектелуі мүмкін.

Осыған байланысты мәліметтер базасы кәсіпорынның толыққанды және сапалы жұмыспен қамтамасыздандыратын орталықтанған буыны. Қолданушыларға кітапхананың библиографиялық және толық мәтінді ғылыми мәліметтер базаларын қолдануға мүмкіндіктері бар:

Ресей мемлекеттік кітапханасының электронды диссертациялар кітапханасы (ЭБД РГБ) – Ресейде барлық мамандықтар бойынша қорғалған диссертациялардың бірегей мәліметтер базасы. Диссертациялардың 900000-нан астам томы бар.

Springer Link – жаратылыстану ғылымдары, биомедицина, физика, техникалық, компьютерлік, гуманитарлық ғылымдар, математика, информатика, экономика саласындағы зерттеушілерге, ғалымдарға арналған ақпараттық ресурс.

Web of Knowledge – әмбебап іздеу жүйесі арқылы көптеген мәліметтер базасынан бір мезгілде (бір уақытта) ақпарат іздеуге, мақалалар алуға, веб-парақтарға сілтемелер алуға мүмкіндік беретін мәліметтер базасы.

MEDLINE – медициналық ақпараттық реферативті мәліметтер базасы. Медлайн МБ каталогына әлемдегі медициналық басылымдардың 75 %- дан астамы кіреді.

«Заң» МБ – мемлекеттік және орыс тілдеріндегі ҚР ресми нормативтік, құқықтық актілерінің барынша толық электрондық жинағы.

ҚЭЖ (құжатты электрондық жеткізу) анықтамалық-библиографиялық, консультациялық қызметтер көрсетеді, ғылыми кітапхана (ҒК) қорларындағы және ресей кітапханаларындағы мақалалар мен кітаптардың, диссертациялардың электрондық көшірмесін ұсынады.

Ақпараттық ресурстармен қамтамасыз ету, кітап қорын насихаттау бөлімі кітапхана қорлары туралы жедел және толық ақпараттарды ұсынады, ҒК басылымдарын белсенді түрде тарату, насихаттау, сондай-ақ қоғаммен байланыс жұмыстарын іске асырады және тақырыптық көрмелер ұйымдастырып өткізеді. Резервтік қордағы әдебиеттермен жұмысты ұйымдастырады.

Резервтік қор ҚР Ғылыми зерттеу институттарының (ҒЗИ) қайта ашылған кітапханаларын қалыптастыру, Ғылыми зерттеу институттарының (ҒЗИ) тақырыптарын кеңейтуде кітапхана қорларының жекелеген тақырыптық бөлімдерін толықтыру, ҒК оқырмандарына қызмет көрсету барысында жоғалған, көп сұралатын әдебиеттердің орнын толтыру мақсатында құрылған.

Резервтік қор 1 100000-нан астам әдебиеттерден тұрады, соның ішінде мемлекеттік және орыс тілдеріндегі әдебиеттер мен мерзімді басылымдар.

Анықтамалық – ақпараттық қызметтер түрі:

- библиографиялық анықтамалар беру;
- ғылыми және зерттеу жұмыстарына керекті әдебиеттер тізімін жасау;
- ғылыми жұмыстардың әдебиеттер тізімін ретке келтіру;
- өз бетінше библиографиялық іздеу әдістемесі бойынша кеңес беру;
- ғылыми мекемелерге сигналдық ақпараттар беру
- қолданушылардың CD-ROM және USB-құралдарындағы
- құжаттарды басып шығару;
- Ресейлік диссертациялардың электрондық көшірмесін шығару;
- құжаттардың ксерокөшірмесін жасау;
- кітаптардың, мақалалардың және кез келген басқа құжаттардың фрагменттерін сканерлеу;
- электрондық пошта арқылы хат жіберу және қабылдау;
- компьютерде мәтін теру;
- аударма жұмыстары және т.б.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 16-беті	

Электронды базаны ұйымдастыру технологиясы. Электронды базаны ұйымдастырудың негізгі міндеті ол ақпараттың қауіпсіздігі, соның ішінде төлем қауіпсіздігі. Төлем жүйесінің іске асуының негізі болып интернет каналдарындағы қауіпсіздікті ұйымдастыру болып табылады. Бұл процессте шифрлау, сандық жазба және сертификаттар негізгілері болып табылады.

Шифрлау. Бұл технология жай тексті арнайы шифр кілтісіз оқи алмайтын түрге айналдырады. Қазіргі таңда өте кең тараған шифрлеу стандарттары болып DES, үштік DES, IDEA және RC-4, бұл стандарттардың алгоритмдік тілдері өте құрылымды болып келеді, сондықтан арнайы мамандар ғана айналысу қажет.

Сандық жазба. Электронды базаны ұйымдастыру жұмысында өте қажет идентификатор қолданушының қолы, жазбасы болып табылады. Электронды нарықта дәстүрлі қолдың эквиваленті – сандық жазба болады. Бұл жазба арқылы кез-келген даудаманда соттың алдында мәліметтер нақты осы пайдаланушымен жасалғаның дәлелдеуге болады.

Сертификат. Электронды мәліметтер қатысушының сенімділігін тексеруді сандық сертификаттау технологиясымен жүзеге асырады. Сандық сертификат қатысушыны куәләндіретін ұйымға тәуелсіз кілтін ұсынады. Қазіргі таңда сертификаттың қайнар көзі болып **Veri Sign** компаниясы және басқа да сертификаттау жүйелері бар, мысалы: **World Registry, Cyber Trust және Entrust** болып табылады.

Бүгінгі таңда төлем жүйелері 10-нан асады. Олардың әр түрлі болуына қарамастан төрт негізгі топқа бөлуге болады:

- мәліметтерді беру қауіпсіздігін қамтамасыздандыратын байланыс протоколы;
- пластикалық карта негізіндегі жүйе;
- смарт-карт негізіндегі төлем жүйесі;
- электронды төлем жүйесі;

Интернеттегі өте қарапайым және алғашқы төлем түрі ашық мәтінмен алмасу болып табылады. Бұны төлем жүйесі деп айта алмаймыз. Бұл әдіс негізінде сатып алушы жай несиелік картасы туралы ақпарат береді.

Интернетте төлем жүйесіндегі жетекші орынды несиелік картаны қолдану транзакциясының көбі осы түрді қолданады.

Қорытындылай келе Қазақстан Республикасында электрондық базаны қолданушылардың негізгі мәселесі болып, электронды мәліметтерді пайдалануды интернет желісінде дамыту, яғни болашақта егер бұл процесс өзінің даму деңгейіне жетіп жатса, онда бұл іс өте ыңғайлы және өте тиімді болып табылады.

4. Иллюстрациялық материал:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопобаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопобаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 17-беті	

4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабасева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер:

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары(кері байланысFeedback):

- 1.Электронды картотека дегеніміз не?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		Б044 -40/11- 2024-2025 54беттің 18-беті

2. Электронды база жүйесіндегі ең маңызды пайдалану аймағын атаңыз.
3. Анықтамалық – ақпараттық қызметтер түрін атаңыз.
4. Резервтік қор қанша әдебиеттен тұрады?
5. MEDLINE – қандай ақпараттық мәліметтер базасына жатады?

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 19-беті

Дәріс № 4 (5-апта)

1. Тақырыбы: Фармацевтикалық нарықта ақпараттық технологиялар және электронды коммерция.

2. Мақсаты: білім алушыларға фармацевтикалық нарықта ақпараттық технологиялар және электронды коммерция туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Фармацевтикалық бизнестің ұйымдастырылып жақсы жұмыс істеуін бақылап реттейтін органдардың жұмыстарының тиімді түрде жүргізілуі нарықтағы дәрілік заттар туралы шынайы да дұрыс ақпараттардың болуына байланысты болады. Ақпараттарды жинау, сақтау және жылдам жөндеу, тарату технологияларының тиімді жолдары білікті мамандардың еңбегін жеңілдетіп, еңбек өнімділіктерін жоғарлатып, уақыттарын көптеген есе үнемдеуге мүмкіншіліктер береді. Интернетті қолдану (Web – коммуникациялары, электрондық почта) географиялық факторлардың әсерін азайтады, телефон арқылы сөйлесу және құжаттарды жіберу, алуға жұмсалатын қаражаттар мен шығындалатын уақыт мөлшерін қысқартады.

1998 жылы қабылданған «Халық денсаулығы» Мемлекеттік бағдарламасы негізінде дәрілік заттар туралы ақпараттық мәліметтердің базалық қоры құрылды. Аталған мәліметтер қоры тұрғындарды қауіпсіз және жоғары дәрежедегі тиімді дәрі-дәрмектермен қамтамасыз етудің тиімді жолы ретінде қарастыруға болады.

ДСМ фармацевтикалық тексеру Комитеті (ФТК) мен дәрілік заттарды, медициналық бұйымдарды және медициналық техникаларды сараптаудың ұлттық орталығы (ДЗМБМТС ҰО) енгізген бүгінгі күн талаптарына сай ақпараттық технологиялар дәрілік заттар айналысы саласына қатысушыларды қысқа мерзім ішінде дәрілік заттарды мемлекеттік тіркеуден өткізу туралы жылдам ақпараттық мәліметтермен қамтамасыз ету негізінде рұқсатсыз әкелінетін дәрілік заттарды азайтуға ықпал етті.

Қазіргі кезде ҚР «Дәрілік заттардың Мемлекеттік реестрі» көпбағытты компьютерлік бағдарламасы құрылып, тиімді түрде жұмыс істеуде «ДЗ Мемлекеттік реестрі» қазір мемлекеттік тіркеуден және қайта тіркеуден өткізілген 8 мыңнан аса дәрілік заттар туралы ақпараттық мәліметтерді қамтиды. Аталған компьютерлік бағдарлама көлемді, мобилді, бүгінгі күн талаптарына икемделген, аз ғана уақыттың ішінде тіркеуден өткен ДЗ сауда, генерикалық аттарымен, өндіруші елдердің классификациялық кодтары, тіркелу күні, тіркелу куәлігі нөмірлері бойынша ақпараттық мәліметтер алуды қамтамасыз етеді.

«ДЗ мемлекеттік реестрі» бағдарламасында өмірлік қажетті ДЗ тізімі, дәрігердің рецептісіз босатылатын ДЗ тізімі, нормативтік-құқықтық актілер, ДЗ ҚР әкелуге және сыртқа шығаруға рұқсат беруді безендірудің автоматтандырылған бағдарламасы енгізілген. Осының арқасында 100-ден астам түрлі хаттарды жазып жіберуге 1 сағаттан аз уақыт жеткілікті саналады.

«Сертификатталған фармацевтикалық өнімдерді талдау» компьютерлік бағдарламасы ДЗ өндіруші елдер, фармакотерапиялық топтары, дәрілік формалар, сертификаттау органдары, сертификаттау және сертификатты беру күндері бойынша ақпараттық мәліметтерді алу арқылы нарықта тіркеуден өтпеген ДЗ нақты түрде анықтауға мүмкіндіктер береді.

2001 жылдың желтоқсан айынан бастап ҚР ДСМ www.dari.kz сайты жұмыс істейді. Аталған сайтта фармацевтикалық қызметті лицензиялау тәртібі, ДЗ тіркеуден өткізу, сертификаттау тәртіптері, ДЗ экспорттауға, жарнамалауға келісімдер туралы ақпараттық мәліметтер қамтылған.

ДЗ Мемлекеттік реестрінің электрондық түрі, арнайы қорғаныс кілттерімен жабдықталған,

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 20-беті

www.dari.kz. сайты арқылы әр ай сайын жаңартылып отырады. Мемлекеттік реестрдің кітап вариантында ДЗ атын іздеуге орташа есеппен 5-7 минут уақыт кетсе, электрондық түрінде 10-15 секунд уақыт жұмсалады.

ДЗ тіркеуді автоматтандыру мақсатында фармацевтикалық тексеру комитеті, ДЗМБМТС ҰО, фармакологиялық, фармакопоялық комиссиялар және лабораториялар үшін бірдей түрде көпбағытты компьютерлік бағдарлама негізінде электрондық мәліметтер жүйесі дайындалуда. Аталған бағдарлама ДЗ тіркеуге арыз беруден бастап тіркеу куәлігін беруге дейінгі барлық сатыларды қамтып, ДЗ мемлекеттік тіркеуден өткізу процесіне қатысушы барлық субъектілерді қамтиды.

ДСМ Фармацевтикалық тексеру комитеті және ДЗМБМТС ҰО Фармацевтикалық қызметті лицензиялау, фармацевтикалық өнімдерді сертификаттау мәліметтері базасын құру жұмысын жүргізуде. Аталған жұмыстар нәтижесінде берілген сертификаттар, сапасы қанағаттанарлықсыз және фальсификацияланған ДЗ туралы жылдам ақпараттар алуды қамтамасыз етеді.

ДЗМБМТС ҰО базасында ақпараттық-аналитикалық маркетингтік орталық құру жұмысы ұйымдастырылған. Аталған орталықтың негізгі мақсаты – ДЗ қажеттілігін анықтау. ДЗМБМТС ҰО мен ДСМ ФТК біріктіретін локалдық компьютерлік жүйе бойынша бірыңғай компьютерлік кеңестік құру жоспарланған.

Тұрғындарды сапалы, қауіпсіз және тиімді ДЗ қамтамасыз етудің алғы шарты болып уақыттылы және шынайы түрдегі ДЗ туралы ақпараттық мәліметтер саналады. Сапасыз және фальсификацияланған фармацевтикалық өнімдер сертификациялау және босату сатыларында анықталады. Сондықтан аталған сатыларда сатуда сапасыз ДЗ алынып, бекітілген тәртіп бойынша жойылып отырады (реэкспорт).

Қазіргі кезеңде Республикалық бірыңғай жылдам түрде фальсификацияланған фармацевтикалық өнімдер туралы хабардар ету жүйесі ДЗМБМТС ҰО ақпараттық жүйесіне және www.dari.kz. сайтынан көруге болады.

Аталған оперативтік жүйеге кіргізіледі:

- ДЗ электрондық идентификаторы, лабораториялар мен фармацевтикалық бақылау органдарына оригиналды препараттарды фальсификацияланған дәрілерден ажыратуға мүмкіндіктер береді;
- Барлық фальсификацияланған және сапасыз ДЗ туралы ақпараттар;
- Сапасыз және фальсификацияланған ДЗ сауда жүйесінен алып тастауға берілген ДСМ ФТК нұсқауы;
- Қайтарып алынған және күшін жойған сертификаттардың тізімі.

Хабардар ету жүйесінің ақпараттық көздері болып фармацевтикалық тексеру органдары, аккредитациядан өткен лабораториялар, фармацевтикалық фирма өкілдері, дәріханалар мен аурухана, клиникалар саналады.

Аталған оперативтік жүйені құрудың өзіндік қиындықтары бар. Әсіресе шалғай аймақтарда, ауылдарда қиындықтар туғызады, интернеттің және компьютердің жеткілікті болуы. Бұл бағытта фармацевтикалық бақылау органдарының мамандарына, фармацевтикалық қызметті дамытуды қолдау Ассоциациясы қызметкерлеріне қосымша жауапкершіліктер жүктеледі.

Сонымен қатар, белгілі ақпараттық мәліметтер. Көпшілік назарына жеткізілмеуі талап етіледі, атап айтқанда ДЗ электрондық идентификаторлары туралы мәліметтер тек қана лабораториялар мен фармацевтикалық бақылау органдарына таратылады т.б., сондықтан арнайы ену паролі қарастырылады.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 21-беті	

Денсаулық саласында жалпы ақпараттық жұмыстарды «Медициналық ақпарат» бірнеше бағыттарда жүргізеді. Олардың ішіндегі басты бағыттарының бірі – емханалар мен стационарларда автоматтандырылған ақпараттарды жинау жүйесі. Аталған жүйе бойынша поликлиникалардағы қабылдау саны, стационарларда ауру тарихы, статистикалық карта т.б. бүгінгі күні қала және ауыл тұрғындары туралы мәліметтер сервері жиналған.

Стационарларда ДЗ қажеттілігін есептеу бағдарламасы жасалған. Республикалық көлемде облыс, аудандарды қамтитын қант диабеті ауруларының регистрі бар. Аталған регистрде қант диабеті ауруларының тәуліктік дәрі-дәрмектік қажеттіліктері (инсулин және таблеттелген препараттар). Осы регистр негізінде қажетті дәрілік препараттарды белгілі уақыт кезеңіне сәйкес тапсырысты алдын ала жасауға мүмкіндіктер береді.

Фармацевтикалық нарықта дәрілік заттар айналысы саласында қатысушылардың фармацевтикалық ақпараттық мәліметтерді жеткілікті мөлшерде ала алуы тұрғындарды сапалы да, уақыттылы дәрі-дәрмектік көмекпен қамтамасыз ету тиімділігін жақсартудың басты көзі екендігін тәжірибе көрсетіп отыр. Сонымен қатар фармацевтикалық ақпараттарды таратуды алға қарай жақсарту шаралары үнемі жүргізілуі қажет.

Әсіресе Республикалық арнайы бағытталған шығарылымдары – «Қазақстан фармациясы», «Фармацевтикалық бюллетень», «Казахстанский фармацевтический вестник» журнал, газеті арқылы және ақпараттық сайттары, интернет жүйесі бүгінгі күнгі ақпарат тарату көздеріне айналып отыр. Сондықтан фармацевтикалық мамандар фармацевтикалық ақпараттарды тарату арқылы өздерінің кәсіби міндеттерін тиімді атқаруды қамтамасыз етеді және автоматтандырылған анықтама – ақпараттық жүйені кеңінен қолдану тұрғындарды дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ету сапасын жоғарлатады.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 22-беті	

8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.

9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6.Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

- 1.Ақпараттың ақпараттық-ізденіс жүйелерінің жалпы түсініктері.
- 2.«ДЗ мемлекеттік реестр», «Фармацевтикалық өнімдердің сертификаттауды сараптау» компьютерлік бағдарламасы, сайт www.dari.kz
- 3.Фармацевтикалық қызметтің лицензиялануы туралы база.
- 4.Республикалық дәрілік заттардың сапасы төмен және жалған дәрілер туралы бырыңғай жүйесі.
- 5.ЗАО «Медиформ» қызметі, міндеттері, мақсаты.

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 23-беті

Дәріс №5 (7-апта)

1. Тақырыбы: Дәрілік заттар айналымындағы фармакоэкономика

2. Мақсаты: фармакоэкономиканың ғылым ретінде және оның дәрілік заттар айналымындағы фармакоэкономика туралы түсінік беру.

3. Дәріс тезистері:

Бүкіл әлемде денсаулық сақтау саласындағы шығындарды медициналық көмек көрсетуге, сонымен қатар дәрілермен қамсыздандыруға кететін шығындардың үнемі ұлғаюы қаржыландырудың қажетті деңгейін көрсету мүмкіндігіне қарағанда тез өседі.

Кесте 1 –Қазақстан Республикасы тұрғындарының 2010-2015 жылдардағы денсаулық көрсеткіші

Көрсеткіштің деңгейі	Тұрғындардың жалпы аурушандығы 100 000 адамға есептегенде						Тұрғындардың алғашқылық аурушандығы 100 000 адамға балап есептегенде						Созылмалы бейэпидемиялық аурулармен аурушандықтың 100 000 тұрғынға балап есептегендегі деңгейі					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Барлығы	105 099,0	106 791,5	105 692,4	106 711,8	105 843,4	105 937,6	69 479,5	69 562,1	69 587,9	70 154,3	71 641,8	71 748,3	89 643,4	89 874,8	89 881,3	89 893,6	92 414,8	93 265,6

Статистикалық деректерге қарағанда тұрғындардың созылмалы бейэпидемиялық аурулармен аурушандықтың деңгейі 100 мың тұрғынға балап есептегенде зерттелген жылдары 89 643,4 оқиғадан 93 265,6 оқиғаға дейін артқанын көрсетіп отыр (кесте 1).

- Көрсетілген құбылыстың себептері төменде көрсетілген экономикалық, медициналық және әлеуметтік-демографиялық үдерістермен тығыз байланысты:
- макроэкономиканың даму деңгейінің жеткіліксіздігі;
- инфляция;
- жаңа медициналық технологиялардың, инновациялық дәрілік препараттардың жасалуы;
- тұрғындардың қартаюы;
- жалпы аурушандықтың құрылымда созылмалы патология үлесінің ұлғаюы.

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 24-беті

Кесте 2 –Қазақстан Республикасы тұрғындарының дәрілік препараттарды қолдану деңгейі (1 адамға балап есептегенде)

Көрсеткіш	Есептеу бірлігі	Кезеңдер					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ДП сату көлемі	Теңгемен есептегенде	170404830899	198871248987	253033273894	287151542490	345240488047	402339305601
Тұрғындар саны	Абсолюттік санмен есептегенде	16204617	16441959	16675392	16911911	17165239	17417447
1 адамға шаққанда	Теңгемен есептегенде	10515,82	12095,35	15174,06	16979,25	20112,77	23099,79

Аурушандықтың өсуі тұрғындардың дәрілік заттарға сұранысын тоқтаусыз арттыруға, әсіресе созылмалы бейэпидемиялық аурушандық тұрғындарды емдеуге қажетті дәрілік заттардың сұранысына тікелей әсерін тигізеді. Әсіресе жүрек-қан айналу жүйесінің аурулары, онкологиялық аурулар, ортопедиялық аурулар, тыныс алу, асқорту, несеп шығару ағзаларының сырқаттары жедел түрден созылмалы түрге айналып, стационарлық және амбулаторлық медициналық көмектің түрлерін арттыруда. Қазақстан Республикасының тұрғындары арасында дәрілік заттарды қолдануға сұраныс арнайы көрсеткіштер жүйесімен зерттеледі. Оның ішінде дәрілік заттардың сатылу көлемі теңгемен есептегенде зерттелген жылдары 17 млрд. теңгеден 40 млрд. теңгеге дейін артып отыр. Ал дәрілік заттардың әрбір жан басына есептегенде 10 515,82 теңгеден 23 099,79 теңгеге дейін артқан (кесте 2).

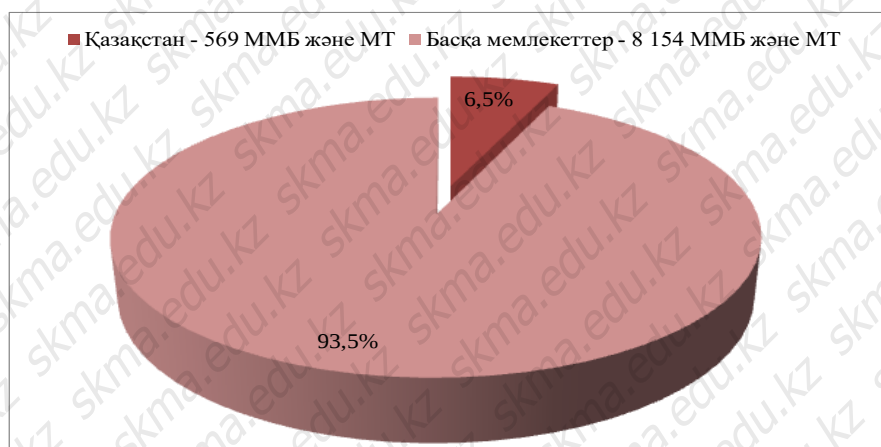
Бұл жағдай біздің фармацевтикалық нарықтың тоқтаусыз өсіп отырғанын көрсетеді және бұл нарықтың болашағының мүмкіндіктерінің үлкен екендігіне кепіл бола алады.

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		546 беттің 25-беті

ҚР-сындағы ДП, ММБ және МТ мемлекеттік тіркеу мәліметтерін сараптау. 2016 жылғы 17 наурыздағы ҚР бекітілген ДП, ММБ және МТ мемлекеттік тіркеу бойынша ДП 7 635 атауы, сонымен бірге 809 отандық тауар өндіруші (ОТӨ) атауы және 8 723 медициналық мақаттағы бұйымдар (ММБ) және медициналық техника (МТ) атаулары, ОТӨ медициналық өнімдерінің 569 ассортименті тіркелген (1 және 2 суреттер).

Сурет 1 – Қазақстан Республикасында тіркелген ОТӨ ДП үлесі (% есептегенде)

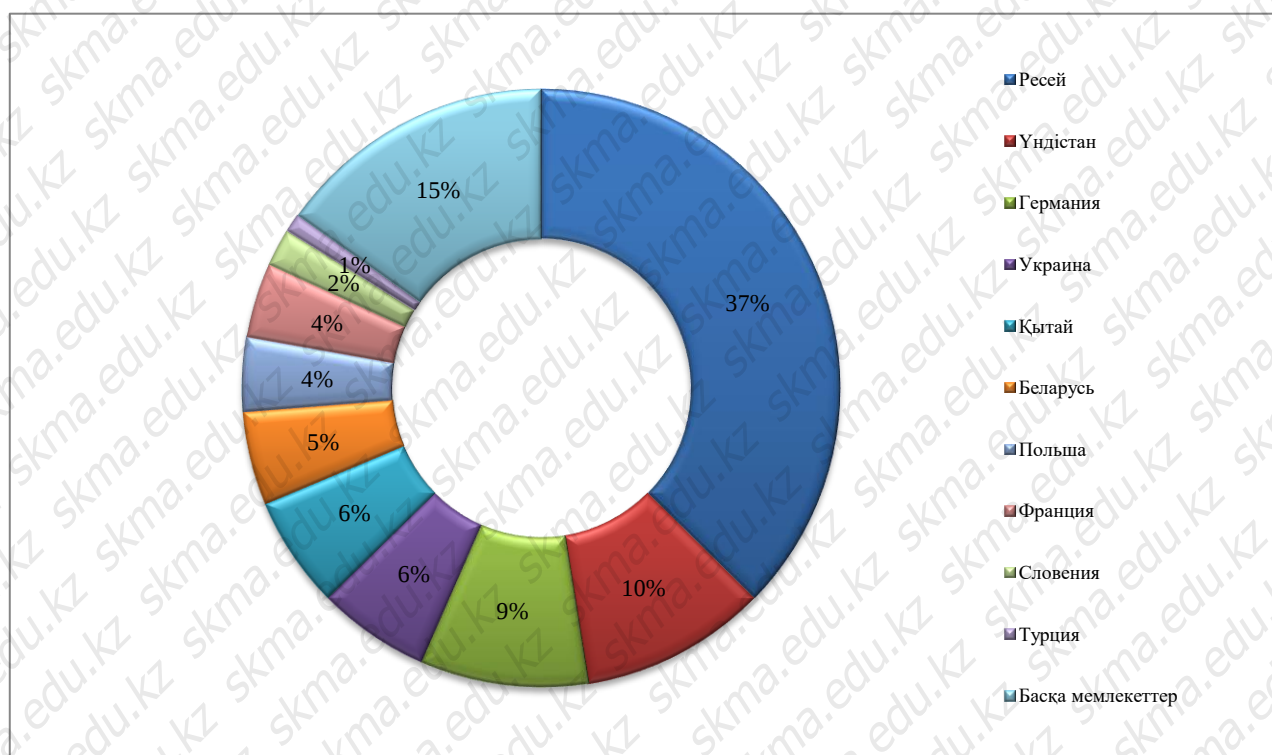
Сурет 2 – Қазақстан Республикасында тіркелген ОТӨ ММБ және МТ үлесі (%)

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 26-беті

Қазақстан Республикасында тіркелген барлық ДП, ММБ және МТ үлесі барлық тіркелген фармацевтикалық өнімнің жалпы санының 8,42%-ын құрайды.

Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық өнім нарығының негізгі сипаттамасы – оның импорттық құрамының жоғары болуы 93,5%. 2015 жылы дәрі-дәрмектер импортының көлемі 932,7 млн. АҚШ долларын құрады (22,1 мың тонна), өткен жылмен салыстырғанда 16,8%-ға қысқарған (сандық көлеммен 31,4%). Қысқару себебі теңгенің девальвациясы болды [99].

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасын сандық көлемі бойынша 80%-дан астам импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін елдердің бірінші ондығына кіретін мемлекеттер: Ресей (37%), Үндістан (10%), Германия (9%) және Украина (6%), (сурет 3).

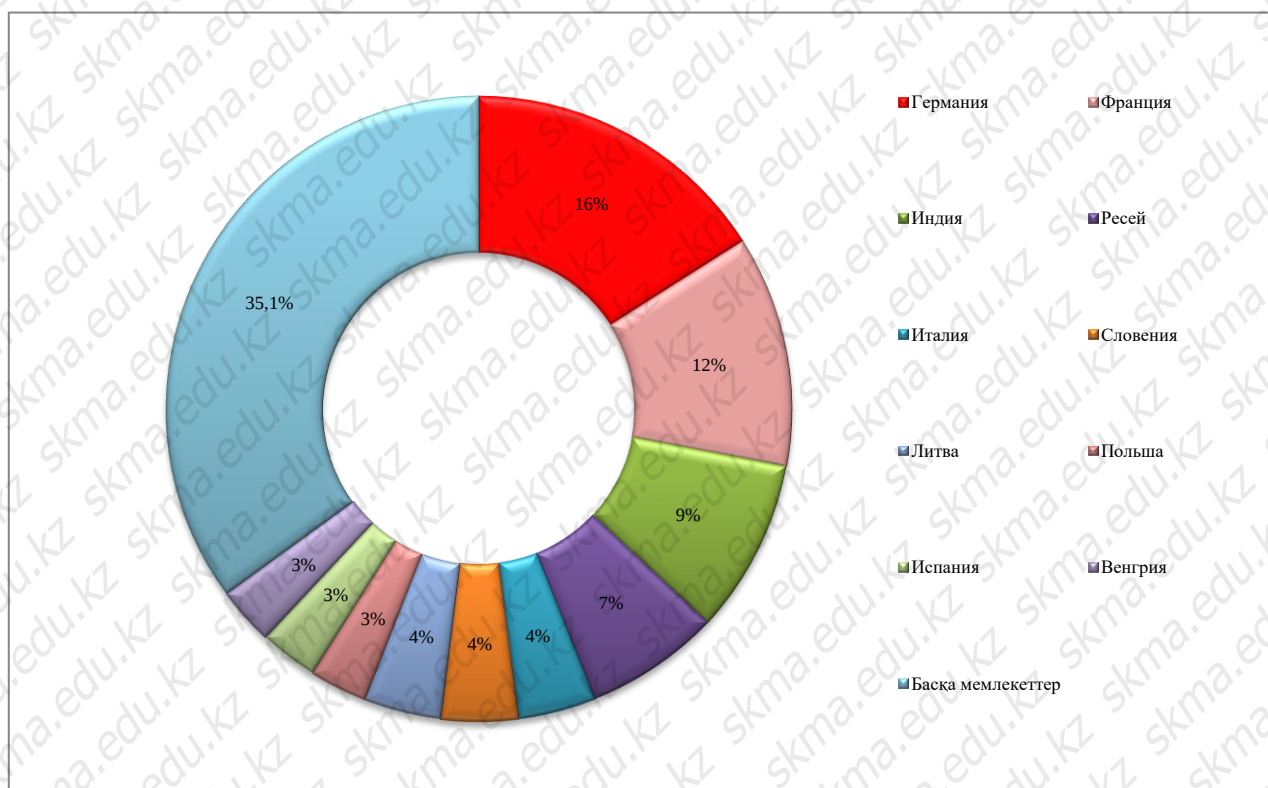

Сурет 3 – ҚР-сын импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін мемлекеттер құрамы (импорт көлемінің есебі санына байланысты), 2015 ж., %

Ескерту – Дереккөз: Дереккөз: ҚР статистика комитеті АӨҚОРА

Қазіргі таңда импорттық дәрілік заттардың бағасы бойынша 60%-дан астамын қамтамасыз ететін елдердің бірінші ондығына кіретін мемлекеттер: Германия (16%), Франция (12%), Үндістан (9%) және Ресей (7%) (4 сурет).

Айта кететін қызық факт – заманауи фармацевтикалық өндіріс бойынша алдыңғы қатардағы елдер АҚШ, Швейцария және Ұлыбритания бағасы бойынша да, саны бойынша да ҚР-сындағы ДП басты он импортер елінің қатарына кірмейді.

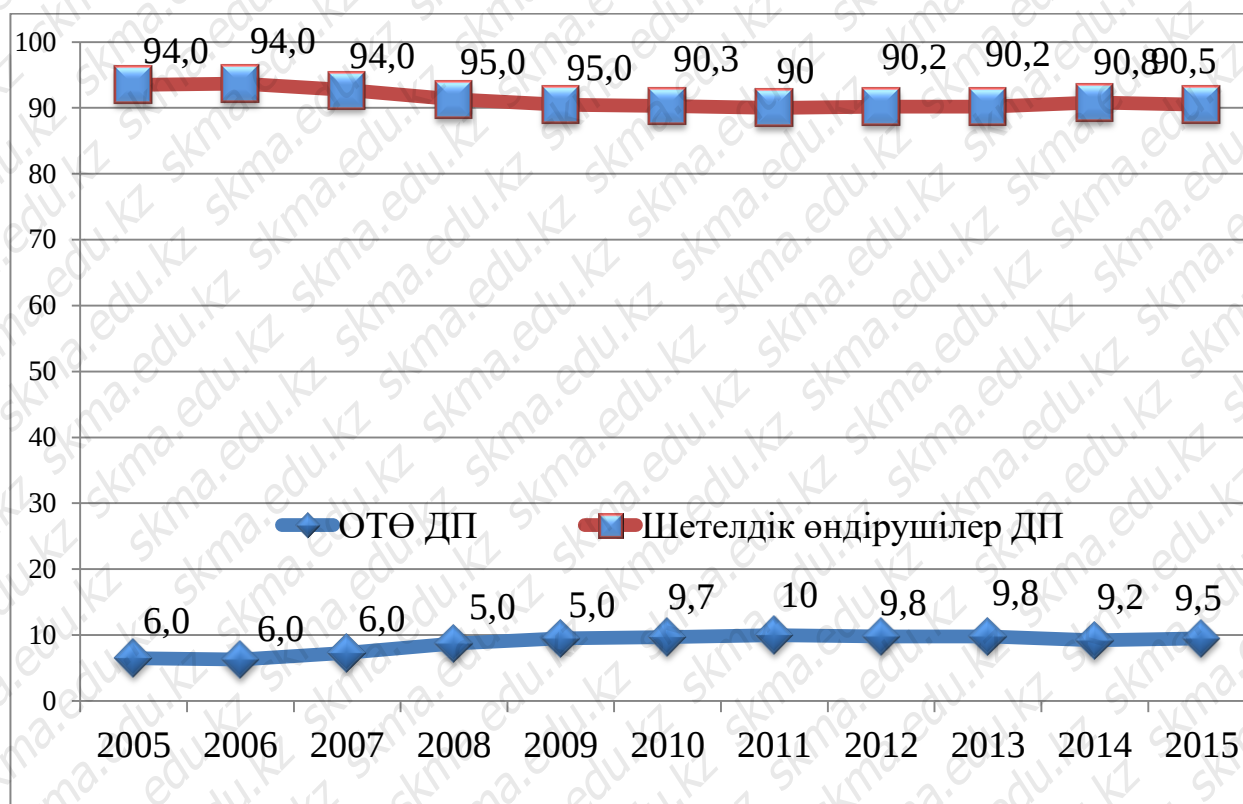

Сурет 4 – ҚР-сын импорттық дәрі-дәрмектермен қамтамасыз ететін мемлекеттер құрамы (импорт көлемінің есебі бағасы бойынша), 2015 ж., %

Ескерту – Дереккөз: ҚР статистика комитеті АӨҚОРА

ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП сату көлемі, қаржылай мөлшерде көрсетілген. Әртүрлі дереккөздерден алынған мәліметтер бойынша ОТӨ ДП сату үлесі қаржылай мөлшерде 8-12%-ды құрайды. IMS Health ақпараттық-сараптамалық компания мәліметтері бойынша ОТӨ ДП үлесі барлық фармацевтикалық нарық құрылымында қаржылай мөлшерде 10%-ға дейін құрайды, ал сандық мөлшерде шамамен 30%. Сандық мөлшер үлесі қаржылай мөлшерден жоғары. Бұдан шығатын қорытынды, ОТӨ ДП бір қорабының орташа бағасы шетелдік өндірушінің бір қорабының бағасынан төмен. IMS Health мәліметтері фармацевтикалық нарықтың импортқа тәуелділігінің жоғары екенін растайды. Жаңа ОТӨ ДП өндіру отандық фармацевтикалық индустрияның өзекті міндеті болып табылады және болашақта жергілікті өндірістің үлесін көбейтеді, демек Қазақстанның экономикасына жаңа жұмыс орындарын ашу, салықтың көбірек түсуі, өндіріс пен фармацевтикалық ғылымның дамуы түрінде қосымша үлес қосады.

Алайда 2005-2015 жылдар аралығындағы отандық фармацевтикалық нарықта Қазақстан Республикасының шығаратын дәрілік заттары бар болғаны 6,5%-дан 9,5%-ға дейін өскен, қалғанының барлығы шетелдік импорттық тауарлар үлесіне тиесілі. Олардың үлес салмағы 2005 жылы 93,5%-ды құраса, 2015 жылы 90,5%-ды құрап отыр (сурет 5).

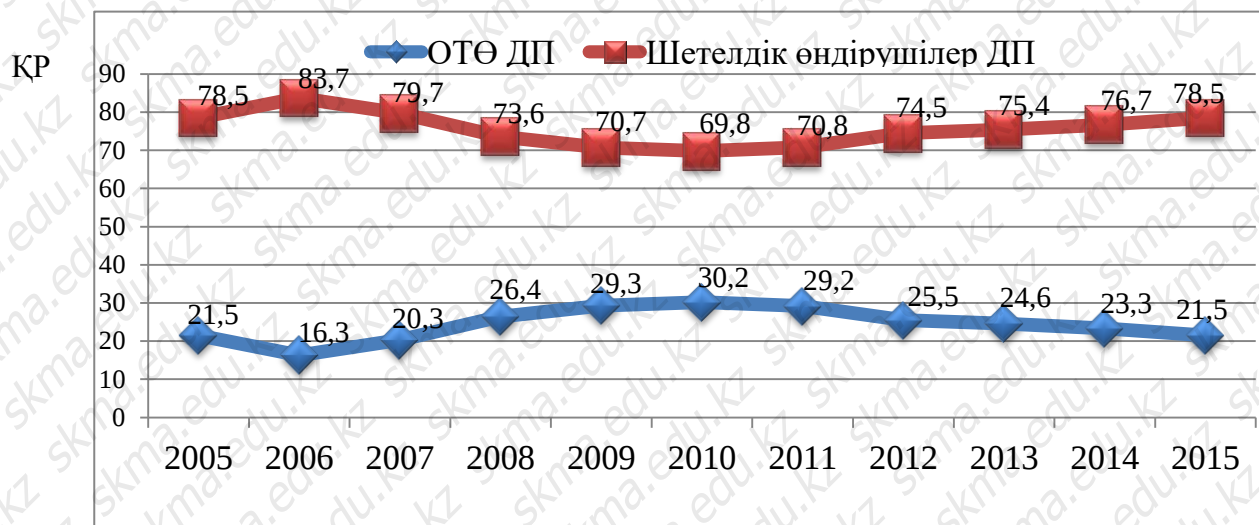
Сурет 5 – ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі, қаржылай мөлшерде, %, 2005-2015 жж.

Ескерту – Дереккөз: IMS Health ақпарат көзі

Сонымен, Республикамызда дәрілік заттардың өндірісі өте баяу дамуда деп айтуға толық негіз бар. Қазақстан Республикасының фармацевтикалық өндіріс орындары Республикада қолданылатын дәрі-дәрмектердің құндық көлемі 10%-дан аспайтын деңгейді көрсетеді. Алайда біздің Республикамыздағы ішкі фармацевтикалық нарық жоғары қарқында өсуде, бұл ахуал республика тұрғындарының әлеуметтік экономикалық жағдайының жақсаруымен халықтың әлауқатының өсуімен тікелей байланысты болып отыр.

Халықтың қымбат жаңа брендтік фармацевтикалық заттарға сұранысының артуы отандық өнеркәсіптің ішкі нарықтағы орнын төмендетті, оның негізгі себебі арзан бағамен емдік қасиеті төмен дәрілік заттармен байланысты болып отыр. Осыған қарағанда фармацевтикалық нарықтың негізгі бөлігін брендтік қасиеті жоғары патенті бар импорттық дәрі-дәрмектермен құрау үстінде деп айтуға болады. Осындай импорттық дәрі-дәрмектердің құндық отандық деңгейі 90%-дан асады, олардың заттай деңгейі 70%-ға жақындайды. Отандық фармацевтикалық фирмалардың қаржылық табысы шетелдік фирмалардың табысынан айтарлықтай төмен болып отыр. Сонымен қаржылық нарықта фармацевтикалық орны жаңа инновациялық патенті бар тауарларды ұсынуға жол ашады.

Зерттеу нәтижесіне қарағанда Қазақстандық фармацевтикалық фирмалар Республикалық Денсаулық сақтау ұйымдарын заттай көрсеткіш дәрілік заттармен 30%-ға дейін қамтамасыз етеді.

фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі сандық мөлшерде көрсетілген. IMS Health мәліметтеріне сәйкес 2005-2015 жж. кезеңінде қорып түріндегі ОТӨ ДП үлесі нарықтағы басқа қорыптардың жалпы санының 20-30 %-ын құрайды. 2015 жылғы мәліметтер бойынша – отандық өндірушілердің үлесі 21,5%. Шетелдік өндірушілердің ДП үлесі 78,5%-ды құрады (сурет 6).

Сурет 6 – ҚР фармацевтикалық нарығындағы отандық және шетелдік өндірушілердің ДП үлесі, сандық мөлшерде, %, 2005-2015 жж.

Ескерту – Дереккөз: IMS Health ақпарат көзі

Дегенмен, жедел және стратегиялық шешімін табуға тиісті бірнеше мәселе бар:

- ҚР фармацевтикалық нарығында жалған дәрілік заттар және контрабандалық өнімдер, мемлекеттік тіркеу мен сертификациядан өтпеген дәрілік заттар бар;
- Отандық фармацевтикалық өнімнің ассортименттерінің негізгі үлесін бәсекеге қабілетсіз дәрілік заттар құрайды;
- Дәрілік заттардың өндірісін реттейтін нормативтік құқықтық база жеткіліксіз;
- Республикада халықаралық сапа стандартына негізделген фармацевтикалық өнім өндіруді сертификаттау жүйесі құрылмаған;
- Жаңа дәрілік заттар мен оларды өндіруді қаржыландыру жеткіліксіз, олар ғылыми және капиталдық көлемді болып табылады, сыртқы нарыққа шығуы қиын, еліміздің табиғи шикізаттан өнімдер сериясын дайындау үшін бай шикізат қоры (өсімдіктер, жануарлар, минералдар) болуына және оларға дүние жүзіндегі сұраныс өсіп келе жатқанына қарамастан осындай жағдай болып отыр;
- Фармацевтика саласының статистикалық және ақпараттық-сараптамалық қолдауы жоқ;
- Дәрілік заттарды тиімсіз қолдану, полифармакотерапия емдеудің бағасының бірден өсуіне және дәрілік заттардың көп мөлшерде жанама әсер беруіне әкеледі.

Қазақстан халқына Президенттің «Денсаулық» бағдарламасы, қалыптасқан мемлекеттің жаңа саясат бағыты» Жолдауында Ұлт денсаулығы біздің табысты болашақтың негізі болады, ал

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 30-беті

денсаулық сақтаудың түйінді приоритеті фармацевтикалық көмектің, медициналық қызметтің сапалылығы және қолжетімділігі болып табылады.

Бұл жағдайда клиникалық тәжірибеде жаңа заманауи емдік-дәрілік технологияларды қолдану қажеттілігі, әдетте, қымбат және олардың экономикалық қолжетімділігі арасындағы қайшылықтар пайда болды.

Қазақстанда денсаулық сақтаудың заманауи бет алысы дәрілік заттардың және шығындарды ұстап тұруға бағытталған мемлекеттік реттеу жолын күшейту болып табылады. Бірақ та, шығындарды минимизациялау тұрғындарды медициналық қызметпен қамсыздандырудың жоғары сапасына зиян келтірмеу қажет.

Фармакоэкономика бүгінгі жағдайда мемлекетке және тәжірибелік денсаулық сақтау саласына дәрілермен қамсыздандыруға бөлінген бюджет қаражатын тиімді қолдану жолын ұсынады, емдеу әдістерін таңдауды ғылыми негіздеуге мүмкіншілік береді, тегін босатуға арналған дәрілік заттардың тізімін құрастырады.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы (ДДСҰ) анықтамасы бойынша, дәрілік құралдарды тиімді қолдану дегеніміз – науқастардың препараттарды клиникалық қажеттіліктерге сәйкес, жеке мұқтаждықтарына сай дозада, сәйкес уақыт кезеңі ұзақтығында және өзі үшін де, қоғам үшін де ең аз шығындар шығара отырып қолдануы. Дүние жүзінде 50%-дан астам дәрілік құралдарды жөнсіз, орынсыз тағайындайды, шығарады және айналымға жібереді, науқастардың жартысы оларды қажетті деңгейде қолданбайды, ал дүние жүзіндегі халықтардың үштен бірі қажетті дәрі-дәрмекке қол жеткізе алмайды.

Фармакоэкономика – өз бетінше жаңа ғылым, ол тиімділік пен шығындар, қауіпсіздік, ауруды емдеудің альтернативті схемаларында өмір сапасы арасындағы салыстырмалы қатынастарды зерттейді.

Қазақстан Республикасында Денсаулық сақтаудың бірлік Ұлттық жүйесі жағдайында фармакоэкономикалық зерттеулер нәтижелері оңтайлы медициналық араласудың таңдауда пациенттерді өмір сапасын есебімен терапияны іске асыру, дәрілік заттардың формуляр тізімін жасауда, әр түрлі медициналық бағдарламаларды клиникалық хаттамаларды бағалауда маңызды. Фармакоэкономика бір жағынан – фармацияның, медицинаның жетістіктерін пайдаланатын, ал екінші жағынан экономиканың, статистиканың, әлеуметтанудың, психологияның, математика мен басқа да ғылымдар аймағындағы сұраныс пен тәжірибеге мүмкіншіліктерге шоғырланатындықтан да интегралды пән болып табылады. Бұдан басқа, фармакоэкономика фармакологиядан дәрілік құралдардың әсері, клиникалық фармациядан – дәрілік құралдардың қауіпсіздігі туралы мәліметтер алады. Фармакоэкономиканың құрамдас бөлігі дәрілік құралдардың әр түрлі топтарының маркетингтік зерттеулерінің экономикалық аспектілері болып табылады.

Фармакоэкономиканың айрықша ерекшеліктеріне мыналар тиесілі:

- интегралды сипат (тұрғындарды дәрілік түрде қамтамасыз етудің үйлестіру мақсатымен білімдердің әр түрлі аймақтарындағы жетістіктерін тиімді түрде пайдалануға мүмкіндік береді);
- қослданбалы маңыз (фунциоланудың ерекшеліктері мен фармакоэкономикалық өзгешілігімен нақты аймақтың мәселелерін шешеді);
- халықтық – шаруашылықтық маңыз (денсаулық сақтау жүйесінің және науқастардың, қаржылық құралдарының шектеулі қорларын тиімді түрде қолдануға мүмкіндік береді);
- әлеуметтік маңыз (зеттеу насандарының ерекшеліктері: терапевтикалық әсермен, физикалық саулықпен және қоғамдағы әлеуметтік-психологиялық бейімділігін анықтайды).

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 31-беті	

Пәрменділік (efficacy) – бақыланатын жағдайлардағы (клиникалық рандомизацияланған зерттеулерде) емдеу әдістемесі немесе дәрілік құралдардың дәлелденген әрекеті.

Клиникалық тиімділік (effectiveness) – нақтылы клиникалық тәжірибе жағдайларындағы емдеудің дәрілік құралдары мен әдістемесінің әрекетін бағалау.

Қауіпсіздік (safety) – дәрілік құралды немесе емдеу әдістемесін қолдану негізіндегі әсерлердің жиілігі мен ауырлығы.

Комплаенс (compliance) – науқастардың дәрілік құралдары немесе емдеу әдістерін қолданудың жазылған тәртіптерін сақтау дәрежесі.

Экономикалық тиімділік (benefit) – дәрілік құралдары немесе емдеу әдістемесін қолдану кезіндегі қорлардың шығындалуының тиімділігін бағалау.

Пайда (utility) –фармакотерапияның өмірдің сапасын бағалау негізінде анықталады.

4. Иллюстрациялық материал:презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабоева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабоева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабоева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқарукафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 32-беті	

5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланысFeedback):

1. Фармакоэкономика нені зерттейді?
2. Денсаулық сақтау жүйесінде экономикалық бағалау дегеніміз не?
3. Фармакоэкономиканың мақсаты мен міндеттері қандай?
4. Қандай пәндер фармакоэкономикамен тығыз байланысты (интегрирленген)?
5. Фармакоэкономиканың айырмашылық ерекшеліктері басқа білім салаларымен сіз атайсыз?
6. Фармакоэкономиканың дамуының алғы шарттары қандай?
7. Фармакоэкономикада дәрілік препаратты бағалауда немесе емдеу сұлбасын қауіпсіздік, терапевтикалық және экономикалық тиімділігі жағынан қандай параметрлер қолданылады.
8. Дәрілік құралдарды тиімді қолданудың мағынасы неде?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 33-беті	

Дәріс №6 (8-апта)

1. Тақырыбы: Фармацевтикалық көмек көрсетудің экономикалық бағалануы.

2. Мақсаты: білім алушыларды фармацевтикалық көмектің экономикалық бағасымен таныстыру және шығындарды анықтау және есептеу бойынша жүйелі білім қалыптастыру.

3. Дәріс тезистері:

Бүгінгі таңда денсаулық сақтаудың даму концепциясы, оптимальды жолмен емделушінің қажеттіліктеріне қол жеткізуге бағытталған денсаулық сақтау басқармасымен үйлесетін, медициналық көмек сапасын басқару жүйесін құруды болжайды. Денсаулық сақтаудағы қызмет көрсету мен өнімнің талап етілген сапа деңгейін қамтамасыз ету денсаулық сақтау жүйесінің барлық деңгейінде жүзеге асуы тиіс, қорларды пайдалану оптимизациясы бойынша өзара байланысты ұйымдарға жаңа технологияларды енгізу, алынған нәтижелерді мониторингтеу.

Стандарттар – денсаулық сақтау сапасының көрсеткіш этолондары болып есептеледі. Стандарттар анықтайды:

- тегін медициналық көмектің мемлекеттік кепілдемесінің негізін құрайтын, міндетті талаптар арқылы сапамен қамтамасыз етудің минимальді деңгейін;
- тиімділігі ғылыми тұрғыдан дәлелденген көмектің түрі мен көлемін, нәтижелілігі ғылыми дәлелденген қызмет көрсету мен жұмыстар, нақты технологиялар тізімін;
- қосымша ғылыми негізделген нұсқаулықтарды қалыптастыру арқылы сапа деңгейін ары қарай арттыру бағытын.

Денсаулық сақтаудағы стандарттау – денсаулық сақтауда қолданылатын қызмет көрсету, жұмыстар, технологиялар, өнімдер, шарттар, ережелер, нормалар, қалыптасқан талаптар мен өндеу арқылы денсаулық сақтауда реттеудің оптимальды деңгейіне қол жеткізуге бағытталған қызмет.

Стандарттау нысандары:

- Денсаулық сақтау жүйесін қорлармен қамтамасыз етуі (ақпаратты, қаржылық, кадрлы қорларына талаптар).
- Үрдістер (емдеу – диагностикалық, сауықтыру, реабилитациялық, ұйымдастырушылық, өндірістік технологиялар).
- Тиімділік (аурудың нәтижесі, әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштер).

Стандарттау нысандарына талаптар, дәлелдерге негізделген медицина қағидаларына негізделеді.

Дәлелді медицина – бір жағынан - ғылыми ақпарат көлемінің көбеюі, клиникалық тәжірибеге жаңа дәрілік заттардың көптен енгізуі, екінші жағынан - денсаулық сақтау шығынының өсуімен байланысты, бюджеттік қаражаттың жетіспеушілігінен шыққан, дәрілік заттарды қолданудың рациональды жолдарын іздеу нәтижесінен пайда болды.

Дәлелді медицина – ғылыми ақпаратты сараптау, жалпылау, талдау, жинау технологиясы жаңа бағыт немесе әдістеме. Бұл нақты науқасты емдеу үшін клиникалық зерттеудің дұрыс нәтижесін сапалы, нақты және адал ниетпен пайдалану.

Емдеудің қауіпсіздігі мен нәтижелілігінің дәлелі – рандомизирленген клиникалық зерттеу нәтижелері. Жалпы ауруларды емдеу стандартизациясында нәтижелілігі мен қауіпсіздігі дәлелденген тәсілдер ғана, қолданылады.

Нақты технологияларды пайдалану туралы шешім қабылдаудың маңызды құрамы – фармакоэкономикалық талдау.

QNTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 34-беті	

Стандарттаудың теориялық негіздері:

1. Негіз болатын жүйе құрушы құжаттарды құру.
2. Қорларға, процедураларға, технология мен нәтижеге нақты талаптарды жасау.
3. Ұйымдастыру – техникалық іс-шаралар.

Медициналық көмектің стандарттауын жүргізу үшін қажет:

- Денсаулық сақтаудың қайта ұйымдастыруын қамтамасыз ететін құқықтық негізін өңдеу.
- Қажетті медициналық стандарттарды өңдеу, дайындау мен енгізу үшін фармакоэкономика мамандары, клиникалық фармакологтар, фармацевтер, тәжірибелі – дәрігерлер, дәрігер – мамандар, сарапшылар, әр түрлі деңгейдегі комитеттер мен комиссияларды ұйымдастыру.
- Өмір сүруге қажетті және маңызды дәрілік заттар тізімін өңдеу.
- Аймақтық формуляр мен медициналық мекемелер формулярын жасау.
- Емдеу стандарттарын жасау.

– Берілген аймақта ЕСМ шарттарына емдеу стандарттарын бейімдеу жолымен науқастарды жүргізу протоколын өңдеу.

Өмірлік қажетті және маңызды дәрілік заттардың тізімін өңдеу науқастарды дәрімен қамтамасыз етуді оптимизациялаудың бір жолы болып саналады. Оған келесіде қолданылатын, дәрілік заттар кіреді:

- өмірге қауіпті аурулар мен синдромдарда (егер дәрілік затты қолданбаса ауру ары қарай өршиді, асқынулар пайда болады немесе науқас қайтыс болады).
- әлеуметтік – маңызды ауруларды арнайы емдеу үшін.

Емдеу стандарттары – шығынды аз қажет ететін дәрілермен, максимальды емдеу нәтижесін алу үшін денсаулық сақтау министрлігі мен білікті мамандар өңдеген, кеңінен таралған аурулар мен синдромдарды емдеу кестесі мен қажетті және жеткілікті емдеу-диагностикалық процедуралары. Емдеу стандарттарын мемлекет қаражаттандырған (бюджеттік немесе міндетті) жағдайда, «жоғарыдан» құжатпен шектелген болады, ал ақылы емдеу кезінде – әдістемелік-нұсқаулық сипатқа ие.

Науқастарды жүргізу хаттамасы – емдеу стандарттарының нақты шарттарға бейімделген және толық нұсқалары.

Қалыпты жағдайда стандарт пен хаттама бір-біріне сәйкес болу қажет. Бірақ, тәжірибеде бұны жүзеге асыру өте қиын, өйткені елдің әр түрлі аумағында емдеу мекемелерінің материалды-техникалық және қаражатты базасының арасында айырмашылығы өте көп. Бұл сәйкестік үшін, бір-біріне ұқсас емдеу-сауықтыру мекемелердің негізгі материалды-техникалық және қаражат деңгейін қамтамасыз ету, немесе стандарт талаптарын сапалы түрде төмендету. Біріншісі де, екіншісі де жүзеге асуы өте төмен.

Формулярлық жүйе – берілген қорларды қолдану мен медициналық көмектің жоғары сапасын нақты шарттарда қамтамасыз ету мақсатымен дәрілік заттарды қолдану мен жабдықтау тәсілдері, ұйымдастыруы мен экономикалық нәтижелі, яғни, тиімді қолдануды қамтамасыз ететін денсаулық сақтаудағы басқару тәсілдер жиынтығы.

Формулярлық жүйені енгізу келесі мәселелерді шешуге бағытталған:

- елдің фармацевтикалық нарығында бар дәрілік заттардан экономикалық негізделген, қауіпсіз және нәтижелі дәрі-дәрмектерді таңдау;
- дәрілік заттар туралы объективті ақпаратты тарату мен өңдеу;
- фармацевтикалық және медициналық қызметкерлер құрамы үшін дәрілік заттарды тиімді пайдалану аймағында оқыту бағдарламаларын енгізу;

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 35-беті	

дәрілік заттарды пайдалану дұрыстығының мониторингі;

— фармакотерапия қателіктерін пайдалану мен алдын-алу бойынша шаралар қабылдау.

Формулярлық жүйе – формулярды, формулярлық анықтаманы өңдеу, емдеу стандарттарын енгізу мен дәрі-дәрмектерді пайдалану бағдарламасын болжайды.

Формуляр (формулярлық тізім) – белгілі әкімшілік аймақта немесе емдеу мекемесінде күнделікті қолдануға рұқсат берілген дәрілік заттардың шектелген тізімі.

Формулярды ауру түрін (әрбір назологияны жеке-жеке), әрбір ауруды емдеу курсының құны мен пайдалану деңгейін мұқият талдау арқылы құрайды. Формулярда қымбат емес, бірақ нәтижелі және жоғары сапалы дәрілік заттарды пайдалану қарастырылған. Бағасы қымбат дәрі қымбат емес дәрінің жеткіліксіз терапиялық нәтиже бермегенде қосылады.

Дәрілік заттарды формулярға қосу талаптары:

- берілген дәрілік препараттың негізделген қажеттілігі бар;
 - барлық топ ішінде фармакологиялық нәтижесі жоғарырақ болса;
 - көндігуі жоғары, қауіпсіздіктің деңгейі жоғары, дәрілік затты зерттеу нәтижесі көлемінің жеткіліктілігі;
 - отандық және шетелдік өндірушілерден заттарды сатып алудың қолжетімділігі;
 - сапасы қанағаттанарлық;
 - «шығын – тиімділігінің» оптимальды сәйкестігі;
- медициналық мекемелерде дәрілік заттардың қолдану тәжірибесі.

Формулярлық тізімге дәрілік заттарды таңдағанда есепке алынады:

- денсаулық сақтау Министрлігінің бұйрығы мен үкімет қаулысы бекіткен, өмірлік қажетті және маңызды дәрілік заттар Тізімінде болуы;
- ABC – және VEN – талдауының нәтижесі;
- емдеу стандарттарында сәйкес дәрілік заттың болуы.
- ABC – талдау. ABC – талдау жасағанда дәрілік заттарды, жылдық тұтынуға сәйкес 3 топқа үйлестіреді:
- А тобы – сатып алуға арналған бюджеттік қаражаттың 70%-80% шығындайтын, 10-20% дәрі-дәрмектер.

— В тобы - дәрілік заттарды пайдаланудың орташа деңгейі (30-40% қаражаттану көлемі);

С тобы – пайдалануы өте төмен, бюджеттік қаражаттың 25% шығындайтын дәрілік заттар.

VEN – талдау. VEN – талдау, тиесілі болуына сәйкес дәрілік заттарды 3 топқа үйлестіру жолымен жүргізіледі:

- V (vital) – өмірлік қажетті (өмірін сақтауға арналған дәрілік заттар).
- E (essential) – қажетті (емдеу-диагностикалау үрдісінде қолданылатын, тиімділігі жоғары дәрілік заттар).
- N (non-essential) – қосалқы (дәрілік заттардың емдеу тиімділігі күмәнді немесе қымбат тұратын және симптоматикалық емдеу үшін қолданылатын дәрілік заттар, немесе адам өміріне қауіпті емес ауруларды емдеуде қолданылатын дәрілік заттар).

Формулярлық жүйені енгізу әлеуметтік, клиникалық және экономикалық сипаттағы мәселелерді шешеді. Мұқият таңдалған дәрілік заттардың шектелген санын сатып алу, бюджеттік қаражатты үнемдеп пайдаланып, тендер өткізіп, тұрақты жабдықтаушыдан жеңілдіктер алуға мүмкіндік береді. Дәрілік заттардың аз көлемі, сақтау мен тасымалдауға кететін шығынды үнемдеуге алып келеді.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 36-беті

Дәрілік заттардың белгілі жиынтығын пайдаланатын дәрігерлер, олардың фармакологиялық қасиеттерін жақсы біле отырып, сонымен қатар жұмыс жасауда тәжірибе жинайды. Дәрігерлер қателіктері мен дәрілік емдеудің асқынулары азаюынан, емдеу сапасы жоғарылап, науқастар арасында өлім азаяды. Науқасты стационарға жатқызу уақыты азаюы есебінен аураhana бюджетінде қосымша үнемдеу пайда болады.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

- 1.Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
- 2.Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
- 3.Шопабаева, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаева, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
- 4.Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
- 5.Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаева [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
- 6.Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
- 7.Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шиминова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
- 8.Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.
- 9.Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер:

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация": лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шиминова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 37-беті	

2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.

4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация

5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6. Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback) :

1. Денсаулық сақтау жүйесіндегі экономикалық бағалау дегеніміз не?
2. Дәрі-дәрмектерді бағалаудың негізгі параметрлері қандай?
3. Фармакоэкономикалық талдау дегеніміз не?
4. Фармакоэкономикада ескерілетін тікелей және жанама шығындарға қандай шығындар жатады?
5. Фармакоэкономикалық бағалау процесінде шығындарды есептеудің негізгі кезеңдері қандай?
6. Қазіргі уақытта толық экономикалық бағалау үшін талдаудың қандай түрлері қолданылады?

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 38-беті

Дәріс № 7 (10-апта)

1. Тақырыбы: Фармакоэкономикалық талдау және оның әдістері.

2. Мақсаты: білім алушыларды фармакоэкономикалық талдау және оның әдістерімен таныстыру.

3. Дәріс тезистері:

Фармакоэкономикалық талдау негізінде денсаулық сақтау жүйесі және жалпы қоғамның, жеке адам артықшылықтарын анықтау альтернативті медициналық технологиялардың, фармацевтикалық қызметтің, қаржылық шығындардың, клиникалық нәтижелердің салыстырылуы, үлестірілуі және зерттеулері жатады. Фармакоэкономикалық талдаудың салыстыру жоспарында (Донабедиан триадасы) қаржылық қорларды, медициналық технологияларды және терапия нәтижелерін зерттейді. Фармакоэкономикалық талдауға медициналық технологиялардың тиімділігін қарапайым дәрілік заттардың енгізілуі фармакоэкономиканы экономикалық бағалаудан ажыратады, себебі ол денсаулық сақтау саласына қажетті нәтижелерді ескереді.

Фармакоэкономикалық талдауды жүргізгенде Халықаралық фармакоэкономикалық зерттеулер қауымының ұсыныстарына сай келесі әдістемені қолдану қажет:

1. Мәселені анықтау;
2. Зерттеу болашағын белгілеу;
3. Альтернативті медициналық технологияларды, бастапқы және соңғы нәтижелерді анықтау;
4. Фармакоэкономикалық талдау әдісін таңдау;
5. Әр альтернативті технологияларда қолданылған қорларды бағалау;
6. Талдауға қажетті қорларды сәйкестендіру;
7. Жағдайдың болу ықтималдығы белгілеу;
8. Шешім ағашын құруда үлгілеу әдісін қолдану;
9. Талдаудың сезімталдығын жүргізу;
10. Алынған нәтижелерді ұсыну.

Фармакоэкономикалық талдау альтернативті технологиялардың шығындары мен нәтижелерін бағалауға жасалған кез келген зерттеулерді енгізеді. Бірақ, экономикалық бағалау шектеулі қорларды тиімді таратудың механизмі болу үшін емдеудің жаңа бағдарламасының құны мен нәтижесін басқа да альтернативті бағдарламалармен салыстыру қажет. Сондықтан қазіргі таңда тәжірибеде фармакоэкономикалық талдаудың келесі әдістері қолданылады:

- «шығындарды минимизациялау» талдауы-cost minimization analysis (CMA);
- «шығын-тиімділік» талдау-cost-effectiveness analysis (CEA);
- «шығын-пайда (утилитарлық)» -cost-benefit analysis (CBA).

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		Б044 -40/11- 2024-2025 54беттің 39-беті

Фармакоэкономикалық талдаудың әдістері

Әдіс	Құнды өлшеу бірліктері	Терапия тиімділігін өлшеу бірліктері
Шығындарды минимализациялау (CMA)	Ақшалай	Тиімділік зерттелінбейді салыстыру топтарында эквиваленттілікпен анықталады
Шығындар – тиімділік (CEA)	Ақшалай	Биологиялық көрсеткіштер (физикалық бірліктерде) және клиникалық тиімділік (нақты көрсеткіштерде): – ұзартылған өмір жылдары; – еңбекке жарамсыздық күндер сандарын азайту; – ммоль/л-қанда глюкозаның құрамы; – мм.рт.ст.-қан қысымының көрсеткіші.
Шығындар – утилитарлық (CUA)	Ақшалай	Сапалы өмір жылдарын ұзарту
Шығын – пайда (CBA)	Ақшалай	Ақшалай

Фармакотерапияның экономикалық тиімділігін бағалауда қажет:

- ауру құнын талдау – cost of illness (COI), бұл әдіс жоғарыда келтірілген әдістердің негізі болып табылады;
- сезімталдықты талдау – sensitivity analysis-алынған нәтижелердің тұрақтылығын бағалауға қажет.

«Аурудың жалпы құнын» талдау (COI). Аурудың жалпы құнын талдау нақты ауруды анықтау және емдеу негізіндегі емдеу мекемесінің шығынына (тура медициналық, медициналық емес және қосымша) негізделеді.

Әдістің ерекшелігі: аурудың құнын анықтағанда жүргізіліп жатқан емдеудің нәтижелері ескерілмейді.

Әдістің кемшілігі:

- альтернативті медициналық технологияларды бағалау кезінде қолданбайды;
- ұсынылған медициналық көмектің сапасын басқару үшін жағдай жасамайды.

Бірақ бұл әдіс аймақта денсаулық қорғауда шығынды анықтауға өте маңызды. (егер статистикалық және эпидемиологиялық мәліметтер болса), қор көлемін, қаржыландырудың басты негізгі бағыттарын, шығынды азайту жолдарын анықтауға да маңызы зор. Аурудың құнын есептеу барысында бір жылда бір науқасқа кеткен шығынын анықтайды, оны барлық науқастар жиынтығына экстраполяциялайды, нәтижесінде мемлекетте белгілі бір ауруды емдеу үшін қанша шығын шығатыны туралы мәлімет алынады.

Ауру құнының көрсеткіші (COI) мына формуламен есептеледі:

$$COI = DC + IC$$

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 40-беті

мұнда:

- ОС-тікелей шығын;
- ІС-тікелей емес, жанама шығын.

Шығынды минимализациялау талдауы – бұл фармакоэкономикалық талдаудың түрі, ол препарат немесе емдеу әдісін ең аз мөлшерде шығын шығарып таңдаумен байланысты және бірдей терапиялық тиімділігі болатын дәрі препараттарын немесе альтернативті (ұқсас) емдеу әдістерінің құнын салыстырып ақшалай бағалауды шамалайды.

Талдаудың мақсаты – ақшалай қаражатты үнемдеуге мүмкіндік беретін арзан емдеу әдісі мен препараттың артықшылығын растау.

Талдаудың кезеңдері:

- Есептеуге енгізу қажеттілігі бар шығындарды анықтау;
- І сатыда анықталған шығындар есебімен альтернативті схемамен емдеудің құнын есептеу;
- Дисконттау.

Әдістің артықшылығы: есептеу қарапайымдылығы және жүргізілген емдеудің нәтижелерін ақшалай сипатта бағалау қажеттілігінің жоқтығы.

Қолдану аясы: егер бірдей терапиялық әдістерді немесе дәрілік препараттарды қолдану кезінде шыққан шығынды салыстыру үшін. Тәжірибеде талдау, шығынды минимализациялау тек құжат жүзінде фармакоэпидемиологиялық зерттеулермен бірдей терапиялық тиімділігі салыстырып отырған медициналық технологияның дәлелденсе ғана содан кейін генерикалық препараттарды фармакоэкономикалық зерттеу кезінде негізінен қолданады.

Әдістің кемшілігі:

- медициналық технологияны қолданудың нәтижесін ескермейді, алдын ала оларды теңдей санайды.
- тәжірибе аз қолданылады, ол медициналық технологияны не тек бағасымен ажыратылатын клиникалық тиімділігі бірдей препараттарды таңдауға қиыншылық туғызады.

«Шығын-тиімділік» талдауы (СЕА).

«Шығын-тиімділік» талдау фармакоэкономикалық зерттеулерде жиі қолданылатын әдіс, ол емдеу шараларының құнын да, тиімділігін де салыстыруға мүмкіндік береді. Бұл әдіс тиімділіктің бағалық құнын жүргізуге мүмкіндік береді, нақты айтқанда фармакотерапияның экономикалық эффективтілігін (тиімділігін) бағалайды, яғни қосымша амалдарды пайдалану арқылы қосымша басымдылыққа жету нәтижесінде, белгілі бір ауруды емдеуде арзан жолдары емес, ал тиімділігі мен құнының ең оптималдысы (ең тиімді) анықталады.

СЕА әдістің мақсаты: қосымша басымдылықты алу мақсатында жұмсағанын қосымша ақшалай қаражатты анықтау (мысалы, аман сақталынған өмірдің қосымша жылдарының құны).

СЕА әдістің жүргізу кезеңдері:

- Бір пациентке жұмсалатын орташа немесе шектелген шығынның мөлшерін анықтау мақсатында медициналық араласудың нәтижесін клиникалық талдау жасау. Мұндай талдау көбінесе математикалық үлгілеу «Шешімдер ағашы» әдісі негізінде жасалады.
- Пациентті емдеудің кез келген қарастырылған нұсқасы бойынша жұмсалған шығынның тиімділік коэффициенттерін салыстыру және есептеу.

СЕА талдауын жүргізу ерекшелігі:

- Талдауды жүргізудегі міндетті талап тиімділікті өлшеудің бірдей бірліктерінің болуы. Сондықтан терапияның тиімділік бірлігін дұрыс таңдау маңызды болып табылады. Дәрінің тиімділігінің критеріі ретінде пайдалануы мүмкін:

QONTUSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 41-беті	

- Тікелей клиникалық эффектілер (физиологиялық және биологиялық-химиялық параметрлердің дәрілердің әсерінен өзгеруі, дұрысталуы)
- Физикалық көрсеткіштері-артериялық қысым деңгейінің өзгеруі, Т0, гемоглобин деңгейінің көтерілуі т.б.
- Табиғи- көрсеткіштері – аурудың симптомдары мен синдромдарын тоқтату, балл бойынша өмір сапасы, өмірінің ұзартылуы т.б.
- Жанама түрдегі клиникалық эффектілер (асқыну жиілігінің төмендеуі, қайтадан емханаларға түсудің санының азаюы т.б.).
- Дәрілер қолданылған топта денсаулық көрсеткішінің өзгеруі (өлім, өмір сақталуы, өмірдің ұзаруы, мүгедектік, өмір ұзақтығын мүгедексіздіксіз жалғастыру т.б.).
- Денсаулықты қамтамасыз ететін өмір сапасын өзгерту. 3-4 топтық критерилерді қолданып дәрілік препараттардың тиімділігін бағалау өте басымдырақ болып табылады, ал егер мұндай мәліметтер жоқ болса, онда 1-2 топтың критерилерін қолдануға болады.
- Клиникалық мәліметтердің ақиқаттық деңгейі маңызды болып табылады, басқаша айтқанда клиникалық тиімділікті салыстыру нәтижесі бойынша ақпарат алу жолдары және алынған нәтижелерді пайдаланудың жаңа жағдайына экстраполяция жасау мүмкіндігі.

СЕА әдісінің артықшылықтары:

- Пайдаланған терапияның құны мен тиімділігі жағынан қаншалықты қажеттілігін бағалауға мүмкіндік береді;
- Әдістің нәтижелері денсаулық жүйесінің қаражатын тиімді шығындауға байланысты шешім қабылдауға көмектеседі, қабылданған шешімді дәлелдеуге және объективтілігін нақтылауға мүмкіндік береді;
- Жасалған емнің тиімділігін арттыру бірлігіне жұмсалатын ақшалай шығынды бағалауға мүмкіндік туады;
- Терапияны ақшалай сипатта бағалаудың қажеттілігі жоқтығы.

СЕА әдісінің кемшіліктері:

- Араласуда әртүрлі альтернативті нәтижелермен салыстыруға мүмкіндік бермейді;
- Тиімділігі бірдей бірлікте берілген ғана сол араласуларды салыстыруға мүмкіндік береді;
- Сапа немесе қалау санатында терапияның ақырының бағалылығын қарастырмайды;
- Тиімді бағдарламаны этиімді еместен бөлу үшін құн-тиімділік тұрғысынан, шешім қабылдайтын сарапшы ең алдымен нақты нәтижеге жету үшін мекеменің төлейтін төлемінің максимуммен анықтау қажет.

«Шығын-пайдалылық (утилитарлық)» талдауы (CUA). Өмір сапасы утилитарлықтың көрсеткіші ретінде. QALY көрсеткішін есептеу

Қазіргі таңда дәрігерлер өмірдің ұзақтығын ұлғайтумен қатар, оның сапасының жақсаруы туралы жағдай жасау керек. Өмір сапасын зерттеулері пациенттің өміріне аурудың үрдісі және сырқаттың әсер ету сипаты туралы клиникалық мәліметтерді толықтырады және тәуелсіз болжамдық фактор болып есептеледі. Өмір сапасын бағалау созылмалы сырқаттарды емдеуде денсаулық жағдайының динамикасын және бұзылуы туралы объективті мәліметтер алуға мүмкіндік береді.

Өмір сапасы – қоғамға пайда әкелуде және өзінің қажеттілігін, қалауын қанағаттандыру үшін қоғам ұсынатын адамның рухани, психологиялық, физикалық жағдайын сипаттайтын көрсеткіш.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 42-беті	

CUA әдісінің артықшылықтары:

- Бірнеше араласудың нәтижелерін таңдауда пациенттің қалауын есепке алады.
- Экономикалық бағалауда нәтиженің саны мен сапасын үйлестіреді.

CUA әдісінің кемшіліктері:

- Көрсетілген талдау түрі күрделірек және қымбаттырақ. Ол келесі жағдайларда орынды:
- Өмір сапасы сырқаттың маңызды көрсеткіші болғанда, мысалы, демікпеде;
- Өмір сапасы-маңызды нәтиже болғанда.

«Шығын-пайда» (CBA) талдауы

Тәжірибелік денсаулық сақтау жүйесінде фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізгенде «Шығын-тиімділік» және «Шығын-утилитарлық» талдауларға қосымша ретінде «Шығын-пайда (CBA)» талдауы қолданылады. Бұл әдіс медициналық араласудың кез-келген көрсеткіштерін салыстыра алады, себебі емдеу құнымен нәтижелері ақшалай түрде бағаланады (бағдарламаның құны нәтижені бағалау мерзімінде есептелінеді). Осы әдістің қажеттілігі альтернативаларды қолдануда, ерекше салыстыруға болмайтын нәтижелермен, нәтижелерді салыстыруды жеңілдету мақсатпен негізделінеді (мысалы, өлімді алдын алуды мақсат етумен байланысты гипертониялық ауру бойынша скрининг бағдарламасын уақытша жұмысқа жарамсыздықты алдын алуды мақсат ететін тұмауға қарсы иммунизациялау бағдарламасымен) және алынған нәтижелердің мәліметтерін ақшалай ортақ бөлгішке келтіреді.

Талдау мақсаты: Қазіргі кездегі баға деңгейіне келтіре отырып, бағдарламаны немесе әдісті жүргізуден таза пайданы есептеу (пайда азайту құн).

Әдісті қолдану аясы – денсаулық сақтау саласында емдеудің әртүрлі жеке, көптік бағдарламаның немесе әдістің талдауы. Көбінесе кешенді тәрізді терапия нәтижелерін керек кезде, бірақ медициналық шекті сипаттайтын яғни өлімді немесе ауруды алдын-алуда қолданылады.

Мысалы:

- вакцинациялауда (гепатит А, гепатит В, менингитке қарсы-Haemophilus influenzae бегулердегі пайда);
- бүйрек трансплантациясында (медициналық технологияларды салыстыруда циклоsporин + преднизолон азатиопринмен).

CUA әдістің артықшылықтары:

- жеке, көптік бағдарламалар, соның ішінде ұқсайтын немесе салыстыруға келмейтін нәтижелер, нәтижелері әртүрлі бағдарламаларды салыстыру үшін қолдануға болады;
- қорлар шектеулі және бағдарламалардың ішінен біреу-ақ орындалуға болатын кезде пайдалы.

CUA әдістің кемшіліктері:

- фармакотерапияның альтернативті схемалардың нәтижелер шығындарын есептеу қиындығы;
- барлық шығындар және нәтижелердің ақшалай түрге ауыстыру қажеттілігі (ерекше пациенттермен көрсетілетін, мысалы өмір сапасын нәтижелер бірліктеріне аудару қиындығы);
- дискриминацияның ренктері бар, себебі бұл әдіс жұмыс істейтін адамдарды көтермелейді.

«Бірлескен талдау» - фармакоэкономикалық талдаудың әдісі

Денсаулық сақтау саясатының әсерін, емдеудің жаңа әдістерін қолдану, сонымен қатар жаңа дәрілік заттарды түзету талдау және бағалау үшін бізге тұтынушының қалауы туралы ақпарат қажет. Дәл осыған байланысты, соңғы жылдары әлемде пациенттерге бағытталған әдістерге көп көңіл аударылып жатыр. Осы әдістердің экономиканың (нарықтық, транспорттық және т.б.) әр

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 43-беті	

түрлі саласында қолдану тәжірибесі бар, ал денсаулық сақтау саласында едәуір жақын кезде қолданылып жатыр.

— Алдында пациенттердің қалауын бағалау мақсатында маркетингті зерттеулерден алынған мәліметтер қолданылатын еді, бірақ та медициналық араласуды және дәрілік заттарды қолданудың бағалауы осы мәліметтердің жеткіліксіз екендігін көрсетті. Бұл денсаулық сақтау саласында пациенттердің қалауын өзіндік зерттеулерді жүргізуге алып келді.

«Шығындар - тиімділік» әдіспен салыстырғанда пациенттердің қалау әдісінің артықшылықтары:

— Қазіргі кезде «Шығындар - тиімділік» әдісі фармакоэкономикалық талдаудың ішінде ең ыңғайлы, кең тараған және жиі қолданылатын әдістерге жатады. Сонымен қатар, тікелей денсаулықпен байланысты және де жанама оған әсер ететін нәтижелерді зерттеулерге енгізу мүмкіншілігі жоқ. Яғни, терапияны таңдауда құнның, пайдасын, пациент комфортын есепке ала алмайды.

— «Шығын - тиімділік» әдістерге қарағанда пациенттің қалауын бағалау әдісі артық көрінетіннің бірнеше келесі себептері бар.

— «Шығын - тиімділік» талдауға қарағанда пациенттің қалауын бағалау әдісі бүтіндеу және емдеу үрдісін қамтитын терапияның әртүрлі жағында түйіндейді.

Бірлескен талдау (СА) — қалауы белгіленген теорияға негізделген, салмақты әдіс, бұл пациенттің немесе дәрігердің қалауын сандық бағалауға мүмкіндік береді «Бірлескен талдау» әдісін қолдану максималды болжанған тәуекел, емдеудің салыстырмалы маңыздылығы, тұтынушыға арналған қаржылық және уақытша эквивалентті сияқты сипаттамаларының сандық бағалауға мүмкіндік береді.

4. Иллюстрациялық материал: презентация

5. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
2. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
3. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
4. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
5. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 44-беті	

6. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.

7. Шертаева, К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.

8. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

1. "Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.

3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине"Фармацевтическая информация". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.

4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5В110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5В110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.

УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz

5. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123

6. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

6.Бақылау сұрақтары(кері байланыс Feedback):

1. Фармакоэкономикалық талдаудың әдістері?
2. Аурудың жалпы құнын» талдау әдісінің ерекшелігі мен кемшілігі?
3. Шығынды минимализациялауды талдаудың мақсаты,артықшылығы,кемшілігі және кезеңдері?
4. «Шығын-тиімділік» талдауының (СЕА) мақсаты, жүргізу кезеңдері, жүргізу ерекшелігі, артықшылықтары және кемшіліктері?
5. СУА әдісінің артықшылықтары мен кемшіліктері?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 45-беті	

Дәріс № 8 (11-апта)

1.Тақырыбы: Медициналық және фармацевтикалық көмек көрсетудің сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орны

2.Мақсаты: білім алушыларға медициналық және фармацевтикалық көмек көрсетудің сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орнымен таныстыру.

3.Дәріс тезистері:

Медициналық көмек сапасын басқарудағы фармакоэкономикалық зерттеулердің орны. Формулярлық тізім медицинаға стандарттауды енгізу механизмі ретінде және медициналық көмек сапасын арттыруды қамтамасыз ету.

Қазіргі таңда денсаулық сақтаудың даму концепциясы медициналық көмек сапасын басқару жүйесін құруды болжайды, яғни науқас қажеттіліктерін қолайлы жолмен шешуге бағытталған денсаулық сақтаудағы басқару тәсілін жасау деген сөз. Денсаулық сақтаудағы өнімдер мен қызмет сапасының қажетті деңгейін қамтамасыз ету барысы денсаулық сақтау жүйесінің барлық деңгейінде қорларды қолдануды оңтайландыру, қазіргі жаңа технологияларды енгізу аясында нәтижелерді бақылау және түзету сияқты өзара байланысқан шаралармен жүзеге асуы тиіс. Денсаулық сақтауда сапа көрсеткішінің өлшемі стандарттар болып табылады.

Көпшілік елдердің, олардың саяси және экономикалық даму жолдарына қарамастан, жаһандық мәселелерінің бірі шығындарды, соның ішінде халыққа медициналық қызмет көрсетуді қамтамасыз етуге жұмсалатын шығындарды ұдайы ұлғайту қажеттілігі болып табылады. Алайда әртүрлі елдерде бұл құбылыстың өз ерекшеліктері бар. Біздің елімізде денсаулық сақтау жүйесіндегі шығындар деңгейін көтеруге себеп болатын негізгі факторлар ретінде әлеуметтік-демографиялық, экономикалық және медициналық факторларды көрсетуге болады.

Әлеуметтік-демографиялық факторларға ең алдымен тұрғындардың негізгі бөлігінің төлем қабілетінің төмен деңгейі және медициналық көмек көрсетуді созылмалы ауруларды емдеуге ерекше бұрмалайтын халықтың қартаюы жатады.

Экономикалық факторлардың ішінде отандық денсаулық сақтауды сайма-сай қаржыландыруға мүмкіндік бермейтін макроэкономика дамуының жеткіліксіз деңгейін ерекше айту қажет. Құнсыздану процестері де денсаулық сақтау бюджетін тауысады.

Медициналық факторлар медициналық ғылымның қарқынды дамуын, осы заманғы технологиялар мен әртүрлі ауруларды емдеу мәселесін науқастарды тиімді әрі сайма-сай емдеуге ғана емес, сондай-ақ асқынулардың даму қаупі дәрежесін төмендетуге жағдай жасайтын жаңа сапалы бағдармен шешуге мүмкіндік беретін өзіндік дәрілік заттардың пайда болуын сипаттайды (Белоусов Ю.Б. және сер. авторлар, 2007). Алайда жаңа технологиялар мен препараттар, қағида бойынша бағасының жоғары болуымен ерекшелінеді, бұл денсаулық сақтаудың шектеулі қаржыландыруы және халықтың төлем қабілетінің төмен болуы жағдайында олардың клиникалық тәжірибеге жылдам енуіне мүмкіндік туғызбайды.

Емдеу бағаларының жоғарылауы жағдайында науқас пен қоғамға қандай да бір препаратпен емделуге жұмсалған шығын қаншалықты ақталғанын білу қажет, яғни емдеу нәтижесін бағалаудың экономикалық критерилері болуы тиіс.

Көрсетілген себептер мен бірқатар басқа факторлар денсаулық сақтауға қаржы бөлуді ұлғайту қажеттігін растайды. Денсаулық сақтау жүйесіне бөлінген қаражат көлемінің көрнекті

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		B044 -40/11- 2024-2025 54беттің 46-беті

мысалы ретінде Ұлыбританияда кейбір ауруларды, соның ішінде ЖИА емдеуге жұмсалған шығындар тізімін көрсетуге болады (1 кесте).

1кесте – Медициналық қызмет көрсетуге жұмсалған шығындар көлемі (Ұлыбритания, 1999)

Ауру түрлері	Емделуге жұмсалған тікелей шығындар £, млн.	Өнім тудыру себебінен болған нәтиже шығындары және/немесе емдеуге жұмсалған жай шығындар, Е, млн.	Жалпы бағасы, £, млн.
Жүректің ишемиялық ауруы (ЖИА)	10730	5,325	7,055
Арқаның ауруы	10673	5,143	6,816
Ревматоидтық артрит	969	1,049	2,018
Альцгеймер ауруы	1,993	-	1,993
Төменгі тыныс жолдарының инфекциясы	1,825	-	1,825
Миға қан құйылу (инсульт)	1,655	-	1,655
Қант бдиабеті (ҚД)	1,304	-	1,304
Артрит	978	-	978
Көптеген склероз	85	452	536
Бас сақинасы (мигрень)	45	378	424
Терең көк тамырда қан ұюы және өкпе артериясының эмболиясы	386	-	386
Депрессия	366	-	366
ҚР 1-ші түрі	273	-	273
Аяқ-қолдың аумалы ишемиясы	269	-	269
Қояншық	235	-	235
Қуық асты безінің қатерсіз гипертрофиясы	134	21	155

Алайда шығындарды ұлғайту барысы медициналық килігулерге клиникалық нәтижесі мен экономикалық пайдасының талдауына негізделген айқын үлгісінсіз мүлдем тиімсіз болуы мүмкін (Рудаков А.В., Хевщик П.Ф., 2002). Қаржыландыру көлемінің жеткіліксіз болуы және шектеулі қаражат қорын ұтымдыпайдалану қажеттілігі фармакоэкономиканың негізгі дамуы болып табылады (Гиляревский С.Р., Орлова В.А., 1997). Дәл сондықтан соңғы уақытта оған деген ынта артуда.

Еуропа елдерінде әртүрлі дәрілік препараттардың фармакоэкономикалық зерттеулері жеткілікті көп мөлшерде жүргізілген. Еууропада фармакоэкономиканың даму беталысы туралы фармакоэкономикалық зерттеулер нәтижелері енген мәліметтер қоры (HEED) негізінде білуге болады. Бұл мәліметтер қорында 10000-нан аса құжаттар бар, оған түпкі зерттеулер (өмір сапасын экономикалық бағалау және зерттеу), әдіснама материалдары, шолулар, редакциялық мақалалар енеді. 1 - 2 кестесінде 3 жылда (1995-1997) 13 елде жүргізілген фармацевтикалық препараттардың түпкі зерттеулерінің саны туралы мәліметтер берілген (Зерттеулер экономикалық талдау әдісіне қарай топтастырылған), ал 3кестесінде фармакоэкономикалық зерттеулер жүргізілген аурулар тізімі көрсетілген.

ONTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы «Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		B044 -40/11- 2024-2025 54беттің 47-беті

2-жесте – Еуропада фармакоэкономикалық талдау түрлерін қолдану жиілігі

Талдау түрі	Зерттеу саны (n=720)
«Ауру құны»	59
«Барлық шығындар талдауы»	108
«Шығындарды барынша азайту»	54
«Шығындар қайтарымның экономикалық талдауы»	209
«Шығындар-нәтижелілік»	231
«Шығындар-тиімділік»	54
«Шығындар-пайдалылық»	5

3-жесте – Фармакоэкономикалық зерттеулер жүргізілген аурулар тізімі

Нозология немесе препараттар тобы	Зерттеулер саны (n=565)
Асқорыту жүйесінің ауруы және метаболизмдік бұзылыстар	50
Қан өндіру жүйесінің патологиясы	46
Жүрек-қан тамыр аурулары	28
Дерматологиялық препараттар	16
Несеп-жыныс жолдарының ауруы, жыныстық гормондар	15
Гормондық жүйелі препараттар	28
Микробқа қарсы жүйелі заттар	130
Ісікке қарсы заттар	71
Қаңқа-бұлшықет жүйесінің патологиясы	17
Жүйке жүйесінің бұзылыстары	74
Паразиттерге қарсы заттар	4
Тыныс алу жүйесінің патологиясы	20
Сезім органдарының аурулары	0
Басқа патология	31
Код берілмеген	35

Отандық денсаулық сақтауда фармакоэкономикалық талдау қажеттілігі құнды, сипат алуы мүмкін нәтижелердің өзі пайда болмай тұрып-ақ туындаған. Сондықтан материалдың жоқтығынан шетелдік мәліметтер қолданылды. Алайда мұндай мәліметтерді пайдалану елеулі макроэкономикалық ерекшеліктерге, денсаулық сақтау саласының заңды және нормативтік қорларындағы, қаржыландыру көлемі мен құрылымының ерекшеліктеріне, медициналық көмек көрсету стандарттары мен әдістерінің ерекшеліктеріне байланысты қате болатыны анықталды.

Өртүрлі ел халықтарының төлем қабілетінің деңгейін және жеңілдік құқығы бар адамдар санын салыстыруға болмайды. Осы факторлардың барлығы отандық фармакоэкономикалық зерттеулерді жүргізу мен дамытуға алғы шарт болды.

Фармакоэкономиканың дамуына себеп болған маңызды ерекшеліктердің бірі патенттелмеген препараттар мәселесі қосып отыр. Бұл мәселе көп қырлы, алайда баға мен тиімділік факторлары басты болып келеді (Леонова Ю.Л., 2001).

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		Б044 -40/11- 2024-2025
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені		54беттің 48-беті

Халқының негізгі бөлігі үшін баға факторы жетекші болатыны сөзсіз. Дәрілердің кен номенклатурасы тізімдерінің ішінде бағасы жағынан түпкі препараттар онша қолжетіледі емес. Генериктер (көшірме дәрілік заттар) бағасының төмендігімен ерекшелінеді, бұл олардың жасалуы мен клиникалық сынағына шығындардың болмауымен байланысты. Сондықтан генериктерді қолдану халықтың басым бөлігін осы заманғы, сонымен қатар экономикалық жағынан пайдалы медициналық технологиялармен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл жағдайда тиімділік факторының ролі басым болады (Воробьев П.А. және сер. авт., 2002): генериктер түпнұсқасына сайма-сай болуы тиіс. Бұл жағдайда клиникалық тәжірибе шындық критерияларды, яғни көшірме препараттардың тиімділігі түпкі заттан өте ерекшеленетінін көрсетеді. Клиникалық тәжірибенің тағы бір маңызды ерекшелігі дәрігердің дәрілік заттарды тағайындау және пациенттің нақты препараттарды дәріхана желісінде алу кезінде артық көру айырмашылығында болып отыр. Осылайша, кейбір дәрігерлер пациенттің материалдық жағдайын ойлап, арзан дәрілік заттарды тағайындайды, бұл көбінесе GCP және GMP стандарттарына сәйкес келмейді. Ал басқа дәрігерлер қымбат тұратын түпкі препараттарды тағайындайды, олардың клиникалық нәтижесі кейде арзан генериктерден артық болмайды. Препаратты көкейкөзбен емес, ғылыми негізделген ретпен таңдау қажет, бұл дәлелді медицина мен салыстырмалы клиникалық сынақ нәтижелеріне негізделген клиникалық-экономикалық зерттеулерді жүргізу арқылы жүзеге асуы мүмкін (Остроумова О.Д., Мамоев В.И., 2002).

4.Иллюстрациялық материал:презентация

5.Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер

1. Сборник Законодательных и нормативно- правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан: сборник / сост. Б. К. Махатов [и др.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 380 с.40экз.
2. Қазақстан Республикасындағы фармацевтикалық қызметті реттейтін Заңнамалық және нормативтік -құқықтық актілер жинағы: жинақ / құраст. Б. Қ. Махатов [т/б.]. - Шымкент : Жасұлан, 2017. - 327 бет. с.150экз.
3. Шопабаета, А. Р. Фармакоэкономика: учебное пособие / А. Р. Шопабаета, Н. А. Чеботаренко, С. В. Хименко ; М-во здравоохранения и социального развития РК. - Караганда : АҚНҰР, 2016. - 146 с.55экз.
4. Арыстанов, Ж. М. Фармацевтическая информация : учеб. пособие / Ж. М. Арыстанов. - ; Рассмотрен и рек. к выпуску на засед. Учен. совета МУА. - Алматы : Эверо, 2015. - 252 с.60экз.
5. Фармакоэкономика : оқу құралы / А. Р. Шопабаета [ж/б.]. - Алматы : АҚНҰР, 2016. - 194 бет. с.80экз.
6. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері: оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шимирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. ОҚМФА. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 136 бет с.80экз.
7. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики: учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шимирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. ЮКГФА. - Шымкент : ЮКГФА, 2015. - 143 с.50экз.
8. Шертаева , К. Д. Фармацевтикалық ақпарат: оқу құралы / К. Д. Шертаева, К. Ж. Мамытбаева, Ғ. Ж. Умурзахова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; ОҚМФА. - Шымкент : Жасұлан, 2013. - 72 бет. С.90экз.

QNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқарукафедрасы	Б044 -40/11- 2024-2025	
«Фармацевтикалық ақпарат фармакоэкономика негіздерімен» пәні бойынша дәріс кешені	54беттің 49-беті	

9. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. с.10экз.

Қосымша әдебиеттер :

"Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация"= Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. с.10экз.

Электрондық ресурстар

1. Шертаева, К. Д. Фармакоэкономика негіздері [Электронный ресурс] : оқулық / К. Д. Шертаева, Ж. К. Шмирова, О. В. Блинова ; ҚР әлеуметтік даму және денсаулық сақтау министрлігі. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.36 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
2. Шертаева, К. Д. Основы фармакоэкономики [Электронный ресурс] : учебник / К. Д. Шертаева, О. В. Блинова, Ж. К. Шмирова ; Министерство здравоохранения и социального развития РК. - Электрон. текстовые дан. - Шымкент : ОҚМФА, 2015. - 1.98 Мб +эл. опт. диск (CD ROM). 1экз.
3. Фармацевтикалық ақпарат" пәні бойынша дәрістер кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Фармацевтическая информация". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (96,0 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 35 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).1экз.
4. Фармакоэкономика негіздері" пәні бойынша дәріс кешені. Мамандық: 5B110300-"Фармация" [Электронный ресурс] = Тезисы лекций по дисциплине "Основы фармакоэкономики". Специальность: 5B110300-"Фармация" : лекциялар тезисі / ҚРДСМ ШЖҚ РМК; ОҚМФА; Фармация ісін ұйымдастыру және басқару каф. - Электрон. текстовые дан. (262 Мб). - Шымкент : Б. ж., 2013. - 44 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). 1экз.
5. УМКД размещен на образовательном портале ukma.kz
6. Электронная библиотека «Консультант студента». Ссылка для доступа: <http://www.studmedlib.ru>, ЛОГИН ibragim123, ПАРОЛЬ Libukma123
7. Сайт библиотечно-информационного центра академии lib.ukma.kz

1. Бақылау сұрақтары (кері байланыс Feedback) :

1. Денсаулық сақтау саласының дамуының заманауи концепциясы?
2. Денсаулық сақтау саласында қандай сапа көрсеткіштерінің эталондарын білесіз?
3. Дәлелді медицина дегеніміз не?
4. Емдеудің тиімділігі және қауіпсіздігінің дәлелі?
5. Медициналық және фармацевтикалық көмекті стандарттаудың жүргізуге қандай керекті жағдайларды білесіз?
6. Өмірлік қажетті дәрілік заттардың тізімін қандай ДЗ кіреді?
7. Медициналық және фармацевтикалық көмек сапасын басқаруда фармакоэкономикалық зерттеулердің орны.
8. Дәріханада дайындалған дәрілер қалай басталады және босатудағы бақылау қалай жүргізіледі?